

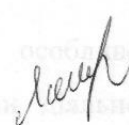
12
04.06.2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

**КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

ЯКИМЕНКО Юлія Олександрівна
(студентка групи ЗМО-20-1)

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

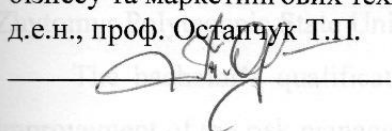
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

спеціальності 073 «Менеджмент»)

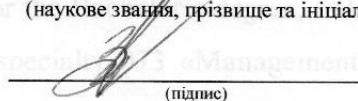
Допущено до захисту
протокол № 5
від 03.06.2024
зав. кафедри менеджменту,
бізнесу та маркетингових технологій
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

Керівник роботи:

PhD Завалій Т.О.

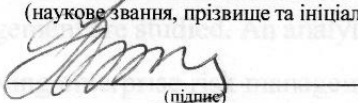
(наукове звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент

д.е.н., доц. Юшкевич О.О.

(наукове звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир, 2024

Анотація

Якименко Ю.О. Управління ризиками діяльності підприємства. – Рукопис.

Бакалаврська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2024.

У бакалаврській кваліфікаційній роботі розглянуто особливості обґрунтування та удосконалення механізму управління ризиками діяльності підприємства. Досліджено теоретико-методичні засади управління ризиками діяльності на підприємстві. Представлена аналітична оцінка поточного стану та напрями удосконалення управління ризиками діяльності на прикладі досліджуваного підприємства.

Ключові слова: ризики, неплатоспроможність, інтегральний показник ризикованості, антикризове управління, банкрутство.

Annotation

Yakymenko Y.O. Risk Management of Enterprise Activities. – Manuscript.

The bachelor's qualification work is submitted for the Bachelor's degree, field of knowledge 07 «Management and administration» of specialty 073 «Management». - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2024.

The bachelor's qualification paper examines the features of substantiation and improvement of the risk management mechanism of enterprise activities. The theoretical and methodological foundations of enterprise risk management are studied. An analytical assessment of the current state and directions for improving enterprise risk management is presented.

Keywords: risks, insolvency, integrated risk indicator, crisis management, bankruptcy.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	4
<i>Розділ 1. Теоретичні основи управління ризиками підприємства</i>	7
1.1. Економічна сутність ризиків підприємства.....	7
1.2. Система управління ризиками підприємства.....	12
1.3. Методичні засади оцінки управління ризиками підприємства.....	18
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління ризиками підприємства.....	24
Висновки до розділу 1.....	28
<i>Розділ 2. Аналітична оцінка стану та напрями покращення управління ризиками діяльності АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз»</i>	32
2.1. Організаційно-управлінський аналіз АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз».....	32
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз».....	39
2.3. Оцінка системи управління ризиками діяльності АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз».....	45
2.4. Напрями покращення управління ризиками діяльності АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз».....	51
Висновки до розділу 2.....	63
<i>Висновки</i>	66
<i>Список використаних джерел</i>	70
<i>Додатки</i>	76

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Невизначеність майбутнього соціально-економічного середовища змушує підприємців брати на себе ризики підприємницької діяльності. Відсутність повної інформації, існування суперечливих тенденцій, таких як коливання ринкових умов, зміни в законодавчому полі, політична нестабільність, технологічні зрушення та глобалізаційні процеси, зумовлюють складність прогнозування. Ці тенденції виникають через динамічний характер розвитку сучасної економіки, де постійно відбуваються трансформації, пов'язані із цифровими технологіями, глобалізацією та переглядом ціннісних орієнтирів суспільств, будь-то сталий розвиток чи дотримання належних умов праці.

Ризики є невід'ємним складником діяльності будь-якого суб'єкта господарювання та потребують розробки і виконання програми управління ризиками. Чим ефективніше працює менеджмент у сфері управління ризиками, тим точніше можна планувати чи прогнозувати діяльність бізнесу.

Основні аспекти оцінки та управління ризиками розглядаються у працях Л.Б. Терешкевича, Т.К. Борисова, К.Д. Семенова, К.І. Тарасова, О.В. Михайленко, С.М. Ніколаєнка, О.О. Насіканової, А.М. Штангрета, О.В. Таранова, В.Я. Плаксієнка, В.Г. Бабенка, О.О. Рудич, І.О. Горга та ін.

Мета і задачі дослідження. Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад управління ризиками діяльності підприємства та практичних рекомендацій щодо зменшення негативного впливу цих ризиків на діяльність підприємства.

Для досягнення мети дослідження поставлено такі завдання:

- здійснити аналіз та уточнити визначення поняття «ризик» в літературних джерелах, його видів, властивих характеристик;
- описати процес управління ризиками в діяльності підприємства;
- дослідити методичні аспекти оцінки системи управління ризиками підприємства;

- провести фінансово-економічний аналіз АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз»;
- оцінити існуючі ризики АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз»;
- запропонувати підходи до вдосконалення управління ризиками діяльності підприємства та конкретні заходи мінімізації негативного впливу цих ризиків.

Об’єктом дослідження у бакалаврській кваліфікаційній роботі є процес управління ризиками діяльності підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади управління ризиками діяльності АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз».

Методи дослідження. Теоретико-методичну основу бакалаврської кваліфікаційної роботи склали загальнонаукові методи та підходи, а саме: для розкриття економічної сутності поняття «ризики діяльності підприємства» використано методи теоретичного узагальнення, порівняння та аналогій; під час обґрунтування теоретичних аспектів щодо формування процесу управління ризиками використано методи узагальнення, аналізу та синтезу; під час оформлення та узагальнення проведених досліджень для отримання результатів використані методи економічного, системного та ретроспективного аналізу; емпіричні дані загального стану діяльності підприємства були згруповані за допомогою методу спостереження; графічний метод для опису процесів та візуалізації матеріалу дослідження.

Інформаційною базою дослідження стали наукові фахові публікації провідних українських та іноземних дослідників, монографії, чинні нормативно-правові акти, статистичні дані, інтернет-джерела і дані фінансової звітності АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз».

Практичне значення одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо управління ризиками діяльності підприємства, а саме:

- уточнено понятійний апарат та теоретичні основи побудови процесу

управління ризиками діяльності підприємства;

- запропоновано підхід до оцінки рівня ризикованості підприємства на основі розрахунку інтегрального показника ризикованості;

- розроблено організаційно-економічну модель управління ризиками АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» побудованої на врахуванні факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища;

- запропоновано створення окремого структурного підрозділу підприємства, який буде здійснювати моніторинг ризик-факторів та формувати реєстр ризиків з низкою пропозицій щодо стратегії реагування на ці ризики.

Практичне значення одержаних результатів. Основні теоретико-методичні та практичні дослідження з управління ризиками діяльності підприємства були доведені до рівня конкретних рекомендацій для забезпечення ефективного управління ризиками діяльності АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз».

Апробація результатів дослідження. Окремі результати дослідження були апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економіки, фінансів, обліку і права» (м. Полтава, 3 лютого 2022 р.) та опубліковані як тези із назвою «Ризики та напрями зниження їх негативного впливу» [1, с. 30-32].

Структура та обсяг бакалаврської кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 90 сторінках друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць та 10 рисунків, 5 додатків на 15 сторінках. Список використаних джерел нараховує 61 найменування і розміщений на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність ризиків підприємства

За сучасних умов господарювання для підприємства важливо уникати можливих загроз і вчасно ліквідувати шкідливі наслідки негативних явищ. Ризиковість є невід’ємною складовою підприємницької діяльності, невизначеність розглядається як первинне явище, а ризик – вторинне. Чим більша невизначеність при прийнятті господарського рішення, тим більший ступінь ризику. Усунути ризики з діяльності господарюючих суб’єктів неможливо, оскільки вони являють собою елемент об’єктивної дійсності.

Основна відмінність між ризиком та невизначеністю – це можливість вимірювання та оцінки: невизначеність виміряти неможливо, в той час як ризик можна оцінити. Отже, ризиком на відміну від невизначеності, можна управляти [2].

Управління ризиком – це специфічна сфера менеджменту, що передбачає використання різноманітних підходів, процесів, заходів, які покликані забезпечити максимально широкий діапазон охоплення можливих ризиків підприємства, їхню оцінку, а також формування, реалізацію та контроль заходів щодо оптимізації рівня ризиків із метою досягнення цілей підприємства [3, с. 116].

Проаналізуємо лексикони європейських етнічних груп : слово «ризик» існує в подібних формах і визначеннях сенсу: англійською мовою – це «risk», німецькою та чеською – «risiko», французькою – «risque», італійською – «rischio», іспанською – «riesgo», албанською – «rrezik», болгарською – «ризик», фінською – «riski», румунською – «risc» тощо. Така схожість у виразі цього поняття в різних мовах вказує на єдиний корінь походження слова [4, с. 223].

Розглянемо класифікацію існуючих ризиків за їх ознаками. Завдяки такій

класифікації можна більш детально дослідити кожен тип ризику та визначити оптимальні стратегії управління ними.

Таблиця 1.1

Класифікація ризиків за ознаками

Ознака	Класифікація ризиків
Масштабність	Глобальний, локальний
Аспекти	Соціальний, юридичний, економічний, психологічний
Об'єктивність/суб'єктивність	Об'єктивний, суб'єктивний
Ступінь насиченості	Мінімальний, допустимий, середній, максимальний, критичний
Тип	Обґрунтований, необґрунтований, небезпечний
Час прийняття рішень	Випереджений, вчасний, запізній
Чисельність	Індивідуальний, груповий
Ситуація прийняття рішень	Ризик в умовах невизначеності (стохастичний), в умовах конфлікту (конкуруючий), в умовах нечітких вимог (розпливчатий), комплексний.

Класифікація у табл. 1.1 дозволяє систематизувати різноманітні аспекти ризиків та зрозуміти їх різноманітність та потенційні наслідки. Наприклад, ризики можна оцінити з позицій їх об'єктивності або суб'єктивності, врахувати рівень їх серйозності, а також визначити належний час для реагування та прийняття рішень. Такий підхід дозволяє підприємствам краще розуміти та контролювати ризики, що допомагає забезпечити стабільність та успішність їхньої діяльності.

Найнебезпечніший ризик для будь-якого підприємства – це ризик банкрутства, тобто неспроможності суб'єкта господарювання в задоволенні вимог кредиторів та сплаті обов'язкових платежів державі.

У першому випадку звернемось до трьох основоположних документів нормативно-правової бази, які визначають термін «банкрутство». Так, Господарським Кодексом України [5], у ст. 209 банкрутство визначено як «нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури». Схоже визначення надається у ст.1 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [6], де банкрутство підприємства визначається як «визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою

платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному законом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури».

У Методичних рекомендаціях НБУ щодо застосування комерційними банками Закону України «Про банкрутство» [7] самий термін «банкрутство» трактується як неспроможність юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності у встановлений строк задовольнити вимоги кредиторів, повернути кредити банку та забезпечити обов'язкові платежі до бюджету.

Ризик банкрутства завжди треба брати на увагу при управлінні підприємством. Неможливість виконання фінансових зобов'язань може призвести до серйозних проблем і навіть припинення діяльності.

Так, А.М. Штангрет вважає, що законодавство про неплатоспроможність має бути спрямоване на розробку заходів з відновлення платоспроможності боржника, або, як у випадку неможливості уникнення ліквідації, на проведення справедливого розподілу майнових збитків серед усіх суб'єктів права, чий інтереси можуть бути обґрунтовані неплатоспроможністю боржника [8].

Неплатоспроможність підприємства означає, що воно не може сплачувати свої борги або дотримуватися своїх зобов'язань перед кредиторами. Це може статися через низьку прибутковість, неправильне управління або зовнішні економічні чи політичні фактори, які впливають на діяльність підприємства. Неплатоспроможність може призвести до банкрутства та припинення діяльності.

Ризики в контексті зовнішньоекономічної діяльності являють собою умови, що можуть викликати чи сприяти прояву причин нездійснення зовнішньоекономічної угоди підприємства. Підприємницький ризик – це можлива, ймовірна втрата ресурсів у процесі діяльності підприємства і, отже, нездійсненність раніше намічених кінцевих результатів (прибутку, доходу). У більш вузькому сенсі підприємницький ризик можна розуміти як небезпеку виникнення економічної шкоди в процесі здійснення окремих видів діяльності [9].

Існує певна невизначеність при з'ясуванні термінів «загроза» і «ризик» та їх практичному застосуванні. Розуміючи складність розмежування цих категорій за

умов існуючої економічної практики, ми погоджуємося з думкою науковців, що різниця між поняттями «ризик» і «загроза», по-перше, полягає у ступені ймовірності їх прояву. Ризик – можливість появи збитків, а загроза – висока ймовірність появи збитків. А по-друге, з точки зору часу виявлення ризику комерційної діяльності є завжди, а загроза проявляється періодично [10].

Тому доцільно розглянути визначення безпосередньо поняття «фінансовий ризик». Фінансовий ризик – це невід’ємна складова будь-якої фінансової діяльності, яка являє собою неминучі фінансові відносини, що мають різні напрями прояву через виникнення об’єктивно наявної недостатності, неточності або надмірності економічної інформації щодо здійснення певних подій або їхньої випадковості, та обчислюється на підставі оцінки ймовірності втрат унаслідок здійснення під час таких подій деякої господарської діяльності [11, с. 108].

Першим недоліком наведеного визначення є те, що ототожнюються поняття, які є назвами класів у межах однієї класифікаційної системи. Другим є те, що поняття фінансових ресурсів ототожнюється з поняттям грошових коштів, що є принциповою помилкою у розумінні саме фінансових ресурсів [12, с. 18].

Різняться визначення фінансового ризику залежно від сфери виникнення та виду діяльності суб’єкта. Зокрема, у страховому бізнесі фінансовий ризик найчастіше трактується як невиконання з певних причин страхувальником чи його контрагентом договірних зобов’язань за укладеними між ними угодами (несплата страхувальнику за поставлену продукцію, непостачання продукції, придбаної за передоплатою, невиконання різних договірних зобов’язань контрагентами страхувальника тощо). Причиною невиконання угоди може бути банкрутство контрагента страхувальника, неможливість своєчасно і в повному обсязі надати послуги, виконати роботу, а також пожежа, аварії, катастрофи тощо [13].

Отож, управління ризиками – діяльність, метою якої є зниження чи компенсація шкоди для об’єкта під час настання несприятливих подій та визначення можливих шляхів протистояння ситуаціям і забезпечення стійкості.

Під ризиком можна розуміти певні дії, які можуть призвести до збитків або потенційних втрат. Що ж стосується сутності ризику діяльності підприємства, який розглядають ряд вчених-економістів (Додаток А), то на основі проведеного аналізу було узагальнено, що ризик – це сукупність різних можливих обставин і ситуацій, за яких управління підприємством та його діяльність або бездіяльність можуть призвести до більшої кількості втрат і інших негативних наслідків, або до більшої кількості можливостей і переваг для підприємства.

Виділяють чотири характерні властивості ризику, які невіддільні від його змісту: суперечливість, альтернативність, правомірність та невизначеність, які відобразимо у (рис. 1.1).

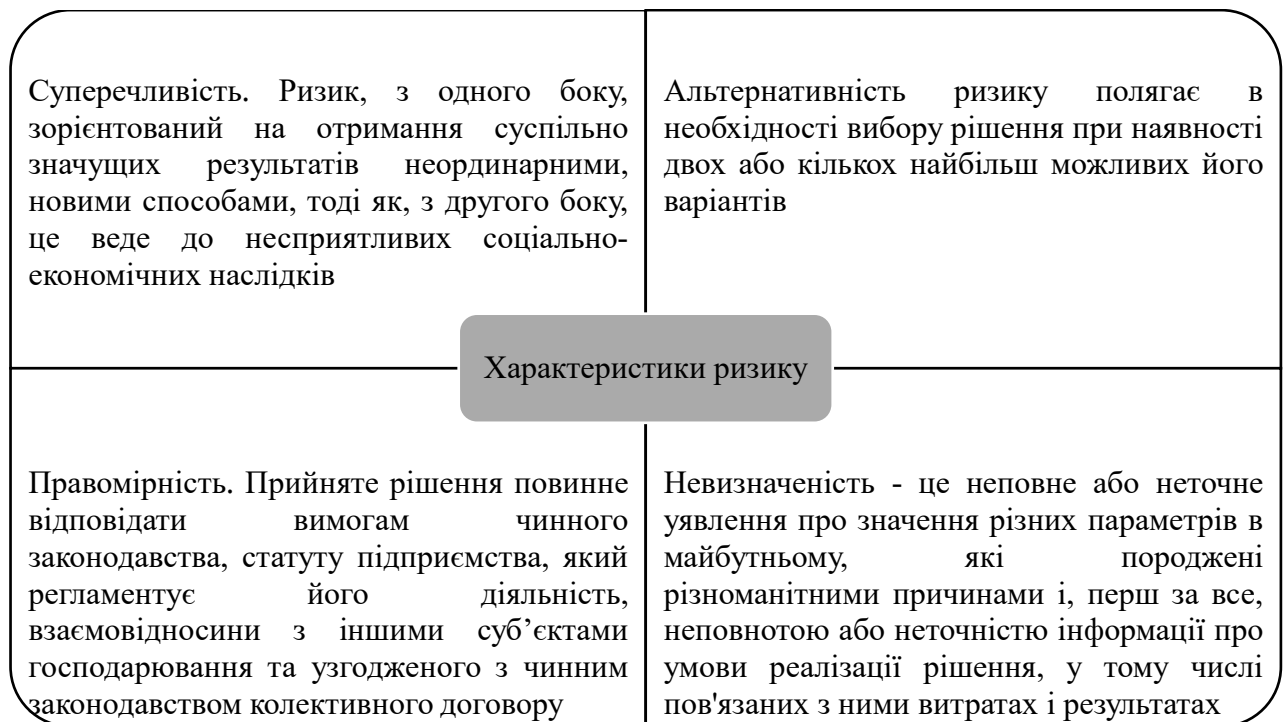

Рис. 1.1. Характерні властивості ризику

Джерело: сформовано на основі [14, с. 59]

З вищенаведеного рисунку бачимо, що характеристики ризику демонструють його багатогранність та складність. Суперечливість ризику підкреслює необхідність балансування між інноваційними підходами та можливими негативними наслідками. Альтернативність ризику вказує на необхідність вибору з кількох можливих варіантів, що вимагає ретельного аналізу. Правомірність рішень є критично важливою, адже вони повинні

відповідати чинному законодавству та нормативним актам. Невизначеність свідчить про постійну нестачу точної інформації, що ускладнює процес прийняття рішень та вимагає гнучкості і адаптивності від суб'єктів господарювання.

Процес управління ризиками – це прагнення забезпечити підприємство від таких обставин, які могли би стати загрозою для його функціонування. Саме тому керівництво повинно проводити якісну політику у сфері аналізу ринку та прогнозувати можливі варіанти розвитку подій. Ефективне управління ризиками потребує максимально точної інформації, що надають різні відділи, тому необхідно аналізувати і технічні документи, і первинні документи, і різноманітні експертні висновки, як внутрішні, такі зовнішні.

Підприємства можуть використовувати управління ризиками, щоб забезпечити стабільність і стійкість у своїй діяльності, захистити свої активи та ресурси від потенційних небезпек також підвищити ефективність прийняття стратегічних рішень, підвищити довіру клієнтів і партнерів, а також зменшити втрати та шкоду в разі непередбачуваних подій.

1.2. Система управління ризиками підприємства

Система управління підприємницьким ризиком повинна будуватися на певній послідовності дій, спрямованих на виявлення, оцінку і запобігання ризику або ж його мінімізацію до прийнятного рівня. Для того щоб діяльність підприємства мала стабільну основу і була захищена від впливу непередбачених економічних чинників, у кожного підприємства повинна бути сформована методика виявлення та управління ризиками з урахуванням специфіки його діяльності та наявних для здійснення цієї методики можливостей.

Незважаючи на те, що принципи побудови методики у більшості підприємств є досить схожими, в однакових ситуаціях інструменти її здійснення можуть бути різними, що не можна не враховувати при розгляді тієї чи іншої методики. Проте, в цілому кожна методика повинна включати в себе перелік

основних етапів, які дозволять своєчасно розпізнавати ризики і визначати напрями щодо їх зниження, а також своєчасно вносити коректування в процес управління [15, с. 284].

Суб'єкт управління ризиками – це співробітники організації (менеджери, аналітики) чи залучені спеціалісти, що займаються такими питаннями, які продумують різні можливі варіанти розвитку подій та здійснюють диверсифікацію ризиків для максимально ефективної роботи підприємства.

Антикризовий менеджер – центральна фігура системи антикризового менеджменту. Він направляє діяльність усього колективу на реалізацію поставлених цілей, несе персональну відповідальність за своєчасне прийняття і здійснення стратегічних, оперативних і інших рішень з усіх життєво важливих питань функціонування і розвитку підприємства.

Ресурсне забезпечення антикризового менеджменту персоналу вимагає значних витрат і ґрунтується на комплексному використанні усіх ресурсів, їх відповідності за якістю і кількістю, а також здатності керівництва використовувати традиційні види ресурсів в новому значенні [16, с.50].

Ризик-менеджер повинен продумувати всі можливі варіанти розгорнення подій та виробляти рішення для можливих проблем. В ролі технічного оператора на плечі event-менеджера падає повний організаційно-технічний супровід заходу та робота з координації діяльності підрядників. Складанням кошторисів і виконанням бюджету займається event-менеджер в ролі фінансового директора, котрий повинен контролювати відповідність рівня цін постачальників ринку і оплату їх послуг відповідно до фінансового плану [17].

Процес управління ризиками – це прагнення убезпечити підприємство від таких обставин, які могли би стати загрозою для його функціонування. Метою такого управління є виявлення, аналіз та вплив на всі такі загрози (ризики), які виникають на шляху діяльності організації, а також розроблення планів для збільшення вартості її активів. Саме тому керівництво повинно проводити якісну політику у сфері аналізу ринку та прогнозувати можливі варіанти розвитку подій. Найактуальнішим у теорії управління ризиками є питання, який же процес

управління ризиками, що ж зробити для мінімізації їх на підприємстві. [18, с. 145].

Принципи, що забезпечують максимально дієву систему управління ризиками:

- осмислення прийняття ризиків;
- відповідальність кожного, хто займався питанням ліквідації ризиків на підприємстві;
- об’єктивність, точність та достовірність отриманої інформації;
- розгляд питання на всіх рівнях підприємства;
- врахування всіх факторів, що впливають на управління ризиками;
- пошук нових методів та підходів для мінімізації ризиків.

Таким чином, підсумовуючи усе вищенаведене, пропонуємо таку схему системи управління ризиками на підприємстві (рис. 1.2).

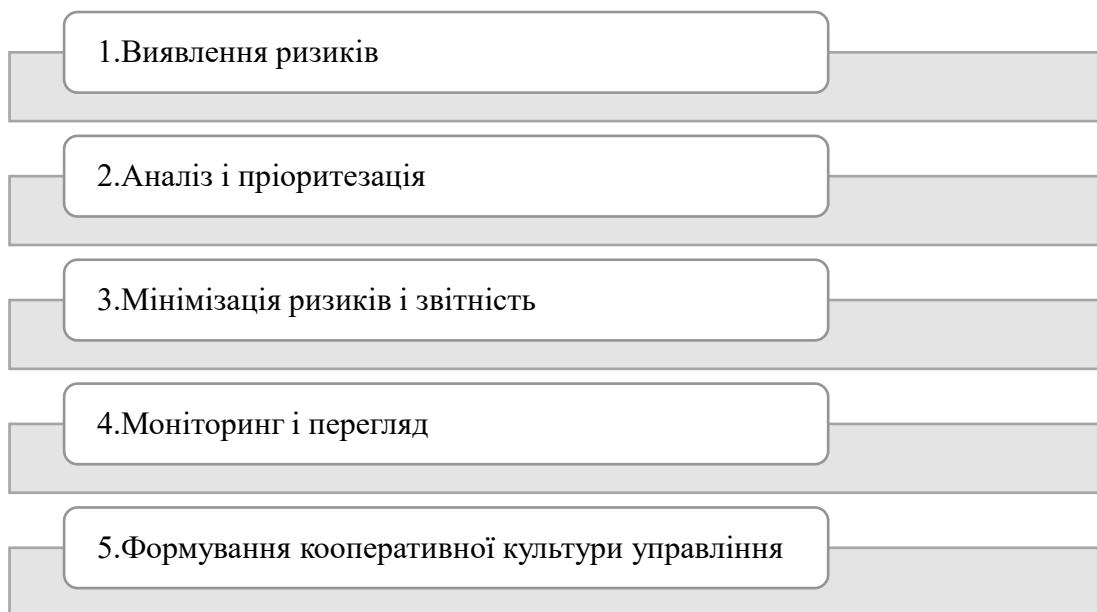

Рис. 1.2. Система управління ризиками на підприємстві

На поточний момент розроблено ряд еталонних моделей управління ризиками підприємств, серед яких найбільшого поширення набули такі: ISO 31000: 2009 «Менеджмент ризику: принципи і рекомендації»; ISO 31010: 2009 «Менеджмент ризику: техніки оцінки ризику»; ISO / IEC 73: 2009 «Менеджмент ризику: термінологія»; AS / NZS 4360: 2004: Risk Management тощо. Ці стандарти

спрямовані на надання допомоги підприємствам в розробці власних підходів до управління ризиками, проте вони не відображають особливості ризик-менеджменту в галузі забезпечення якості продукту, що випускається або реалізовується і не є обов'язковими до сертифікації.

Виходячи ж з позиції своєчасного вживання заходів щодо нейтралізації та зниження можливих втрат можна виділити три основні підходи до управління ризиками:

- активне управління ризиками, при максимальному використанні наявної інформації та засобів для мінімізації ризиків. За такого підходу управлінський вплив має випереджувати ризикові фактори та події, які можуть вплинути на реалізацію виконуваної операції. Такий підхід передбачає витрати на прогнозування та оцінку ризиків, а також організацію їх безперервного контролю та моніторингу;

- адаптивний підхід до управління ризиком, що базується на принципі адаптації до ситуації, що склалася. За такого підходу управлінський вплив здійснюється у ході проведення господарської ситуації як реагування на зміну середовища. У цьому випадку є можливість уникнути лише частини втрат;

- консервативний підхід до управління ризиками, за яким управлінський вплив затримується, що робить його найменш ефективним. Його сутність полягає в тому, що якщо ризикова подія настала, шкода від неї поглинається усіма учасниками операції. У такому випадку управління спрямовано на локалізацію шкоди, нейтралізацію її впливу на наступні події. Найчастіше витрати на управління ризиком за такого підходу мінімальні, однак можливі втрати можуть бути дуже високими [19, с. 21].

Управління ризиками підприємства є важливим аспектом стратегічного управління, оскільки допомагає забезпечити стійкість та успішність бізнесу в умовах невизначеності та змін. Цей процес має свої специфічні особливості, які вимагають уваги та відповідної стратегії.

По-перше, управління ризиками підприємства направляє увагу до того, наскільки різноманітними є ризики. Підприємство стикається з багатьма видами

ризиків, які можуть виникнути в різних частинах його діяльності, таких як фінансові, технологічні та ринкові. Це вимагає комплексного підходу для виявлення, аналізу та управління цими ризиками.

По-друге, підприємство стикається з великою кількістю ризиків, які залежать від економічної кон'юнктури, політичної ситуації, законодавчих змін та інших зовнішніх факторів. Управління ризиками вимагає постійного спостереження за цими змінами та планування способів адаптації до них. Крім того, вплив деяких ризиків може бути незначним, тоді як інші можуть бути надзвичайно визначальними для роботи підприємства.

Збереження ризику на існуючому рівні не завжди означає відмову від будь-яких дій, направлених на компенсацію збитків, хоча така можливість також існує. Збереження ризику на поточному рівні означає, що підприємство свідомо приймає ризиковану ситуацію без активних дій для її усунення або зниження. Підприємство може утворити спеціальні резервні фонди, з яких джерел буде здійснюватися відшкодування за появи несприятливих обставин.

Подібний метод управління ризиком називається самострахуванням. До заходів, що здійснюються за умови, також відносять отримання кредитів та позик для компенсації збитків і відновлення виробництва, отримання державних дотацій тощо.

Заходи із передачі ризику означають передачу відповідальності за нього третім особам при збереженні існуючого рівня ризику. До них відносяться страхування, яке припускає передачу ризику страховій компанії за визначену плату, а також різного роду фінансові гарантії.

Передача ризику може також бути здійснена шляхом внесення в текст документів (договорів, торгових контрактів тощо) спеціальних застережень, що зменшують власну відповідальність за появи непередбачуваних подій або передають ризик контрагенту.

Заключним етапом управління ризиком є контроль та коректування результатів реалізації обраної стратегії із урахуванням нової інформації. Контроль полягає в отриманні інформації від менеджерів про існуючі збитки та прийняті

міри по їхній мінімізації. Він може виражатись у виявленні нових обставин, що змінюють рівень ризику, передачі цих відомостей страховій компанії, спостереганні за роботою систем безпеки тощо. Періодично необхідно проводити перегляд даних про ефективність заходів з управління ризиками із урахуванням інформації про збитки за цей період [20, с.14].

Таблиця 1.2

Методи управління ризиком в підприємстві

Метод управління ризиком	Опис
Самострахування	Підприємство формує спеціальні резервні фонди для компенсації збитків при негативних обставинах
Залучення кредитів та позик	Отримання фінансування для компенсації збитків та відновлення виробництва
Отримання державних дотацій	Використання державної підтримки для компенсації збитків
Передача ризику	Передача відповідальності за ризик третім особам, наприклад, через страхування або фінансові гарантії
Контроль та коригування	Моніторинг результатів стратегії управління ризиком і коригування з урахуванням нової інформації та перегляд ефективності заходів

Враховуючи наведене вище, можна стверджувати, що від ефективності процесу управління ризиками значною мірою залежать не лише майбутні перспективи підприємства, а ще потенціал, можливості та спроможність, можливість функціонування підприємства як повноправного конкурентоспроможного суб'єкта ринку у відповідний період часу за конкретної ринкової ситуації.

Управління ризиками дасть змогу підприємству не лише мінімізувати можливі втрати, а прийняти оптимальне рішення щодо вибору напрямів діяльності й одержати максимально можливий прибуток за конкретної ринкової ситуації.

На підприємстві управління ризиками є ключовим аспектом стратегічного управління, оскільки допомагає забезпечити стійкість та успішність бізнесу в умовах невизначеності та змін. Ефективне управління ризиками передбачає комплексний підхід до ідентифікації, аналізу та управління різноманітними видами ризиків з метою мінімізації можливих втрат і забезпечення стійкості

бізнесу в довгостроковій перспективі. Стратегічне управління ризиками на підприємстві є не лише запобіжною мірою, але й джерелом нових можливостей для розвитку та інноваційного зростання.

1.3.Методичні засади оцінки управління ризиками підприємства

Оцінка управління ризиками на підприємстві є критичним аспектом ефективного управління. Методичні засади включають в себе комплексний підхід до ідентифікації, аналізу, оцінки та керування ризиками. При цьому ключовою метою є мінімізація негативних наслідків ризиків та максимізація можливостей для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Оцінка ризику на підприємстві проводиться за допомогою різноманітних методичних засад відображених на рис. 1.3.

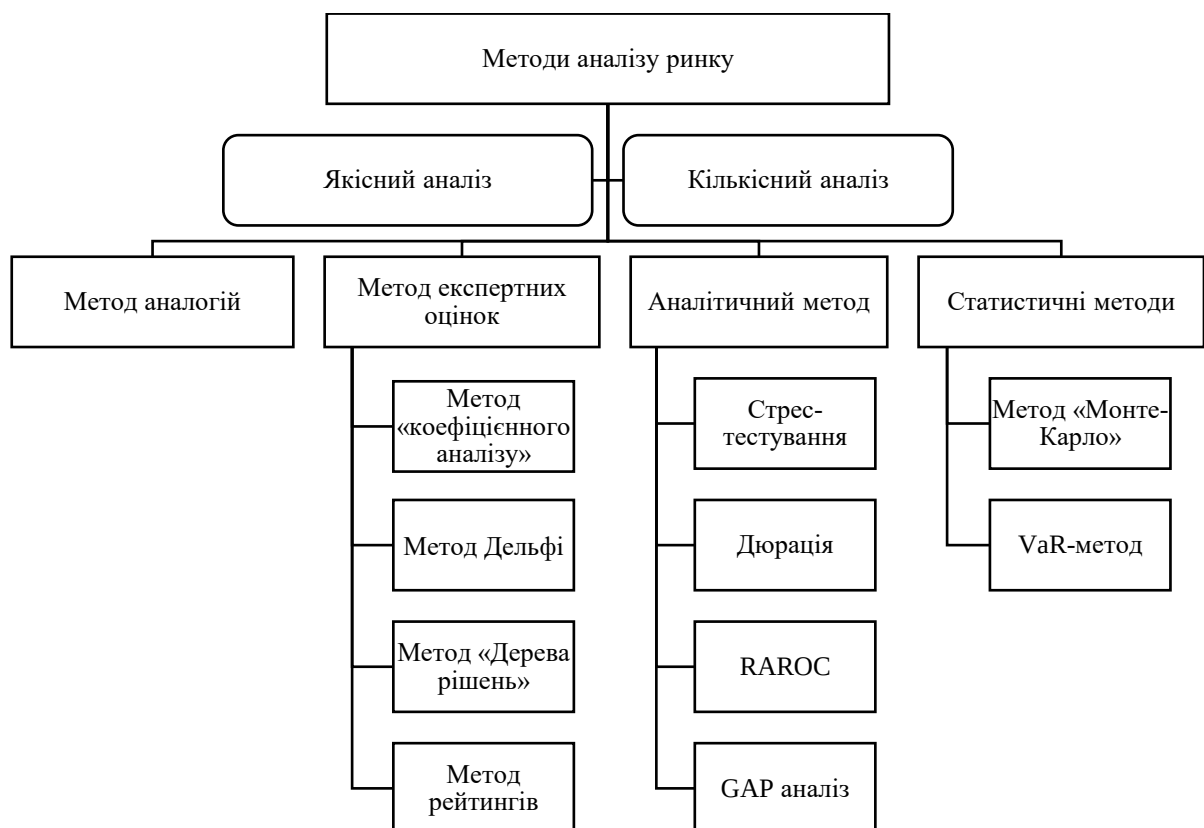

Рис. 1.3. Методи аналізу ризиків діяльності підприємства

Найбільш цінним та об'єктивним з погляду вірогідності результатів є статистичний метод оцінки рівня ризику. Практичне застосування цього методу

передбачає наявність статистичної бази дослідження, тобто інформації про настання ризикових подій на підприємстві у ретроспективному періоді або на підприємствах-аналогах. Необхідна інформація може бути отримана за допомогою аналізу оперативної бухгалтерської інформації та на основі спеціальних досліджень.

Розрахунково-аналітичні методи аналізу ризику полягають у використанні математичних моделей, що враховують невизначеність. До таких моделей належать, наприклад, моделі стохастичного програмування, в яких коефіцієнти цільової функції – випадкові величини з відомим розподілом імовірностей. Метод аналізу чутливості передбачає ізольовану зміну значення окремих чинників і визначення нового кінцевого фінансового результату проекту у випадку зміни кожного його чинника. Метод аналізу сценаріїв передбачає одночасну зміну декількох змінних параметрів проекту. Створюються альтернативні сценарії проекту, враховуючи різні припущення щодо впливу окремих чинників.

Експертні методи оцінювання ризиків здійснюють, як правило, за відсутності статистичних відомостей, необхідних для оцінки відповідних кількісних показників, або для оцінки інвестиційного проекту, що не має аналогів. Цей метод ґрунтується на опитуванні кваліфікованих фахівців і відповідній подальшій математичній обробці його результатів. Ефективність методу експертних оцінок залежить від компетентності експертів, їх кількості та якості критеріїв, що обмежує його широке застосування.

Метод дерева рішень розглядає різні варіанти рішення, що можуть бути прийняті, у вигляді гілок дерева. Для кожного варіанта зображуються можливі ситуації, що можуть виникнути внаслідок його вибору незалежно від волі особи, яка приймає рішення. Сукупність можливих рішень утворює дерево, рухаючись від кореня якого, вздовж його гілок, можна досягти будь-якої кінцевої вершини.

Так, В.Г. Лопатовський у своєму науковому дослідженні для кращого розуміння сутності поняття «ризик» представив авторське визначення, згідно з яким «ризик – це об’єктивно-суб’єктивна категорія, яка внаслідок впливу множини факторів характеризує багатоваріантність результатів діяльності

суб'єкта господарювання або його бездіяльності, причому, коли існує невпевненість у досягненні будь-якого конкретного варіанту» [21].

Оцінка ризиків – це визначення ступеня ризиків суб'єктами внутрішнього контролю за критеріями ймовірності виникнення ризиків та їх впливу на спроможність суб'єктів внутрішнього контролю виконувати завдання та функції для досягнення ними мети [22].

Оцінка ризиків може здійснюватися як в абсолютних, так і у відносних величинах. Наявність статистичних відомостей про виникнення ризику дозволяє математично виразити ймовірність настання ризикових подій за допомогою загальновідомих інструментів загальної теорії статистики: ймовірності настання події; величини відхилення від прогнозованого значення; дисперсії; математичного очікування; середнього квадратичного відхилення; коефіцієнта асиметрії; ексцесу та інших математичних і статистичних критеріїв. Внутрішні ризики пов'язані з впливом чинників, що обумовлені процесом управління, представлено в табл. 1.3.

Зі свого боку, А.П. Дука стверджує, що це «процес, який передбачає реалізацію чітко визначених етапів та застосування інструментів завдяки яким менеджери можуть ясно уявити ризики, з якими стикається їхня організація». Наголошує на тому, що у випадку інтеграції управління ризиками в різні бізнес-процеси необхідно використовувати різні й методи оцінювання ризиків [23].

Таблиця 1.3

Сутність внутрішніх ризиків системи оперативного контролю

Внутрішні ризики	Сутність ризику
1	2
Ризик невідповідності організаційної структури промислового підприємства розмірам і складності господарських процесів	Удосконалення (ускладнення, розширення) господарських процесів на підприємстві при незмінній організаційній структурі сприятиме гальмуванню розвитку управління
Ризик неправильного розподілу повноважень	Делегування повноважень з реалізації контрольних процедур на місцях не дасть змоги керівництву забезпечити дієвий контроль в центрах формування витрат за своєчасним виявленням помилок та формувати оперативну інформацію про відхилення
Ризик недостовірності даних обліку та	Відсутність чіткої організації системи обліку та

недотримання графіків складання внутрішньої оперативної звітності	оперативної звітності при реалізації господарських процесів є джерелом недостовірної інформації
Ризик невідповідності рівня професійних навичок працівників, що здійснюють контрольні функції	Якість контролю залежить від компетентності та професіоналізму управлінського персоналу та спеціалістів, що відповідають за реалізацію контрольних процедур; уміння організовувати накопичення інформації про поточні результати

Закінчення табл. 1.3

1	2
Ризик неправильного вибору засобів та часу проведення контрольних процедур	Результат перевірок залежить від методики, що використовується, та часу проведення контрольних заходів
Ризик невиявлення помилок на підконтрольному об'єкті	Правильне виконання контрольних процедур перевірки та використання достовірної інформації не дозволять виявити наявні помилки та відхилення через наявність суб'єктивних та об'єктивних факторів

Джерело: складено автором на основі [24]

Окремим напрямом оцінювання ефективності процесу управління ризиками діяльності підприємств може бути оцінювання за допомогою дослідження різноманітних економічних та фінансових показників діяльності:

– розмір та динаміка чистого прибутку досліджуваних підприємств (характеризує діяльність підприємства щодо ефективного управління своїми ресурсами);

– рентабельність виробництва продукції (аналізується з метою визначення тих видів продукції, виробництво яких є рентабельним та на які в майбутньому необхідно орієнтувати виробництво, а також видів продукції, виробництво яких вважається економічно недоцільним, тобто їх виробництво слід припинити);

– рентабельність власного капіталу (характеризує ефективність використання власного капіталу, показує, якою є віддача на вкладений власний капітал);

– коефіцієнт платоспроможності (платоспроможність визначається здатністю підприємства до швидкого погашення своїх короткотермінових зобов'язань, передбачає можливість забезпечення фінансової стійкості);

– коефіцієнт загальної ліквідності (дозволяє оцінити здатність підприємства сплатити свої короткострокові зобов'язання, реалізуючи свої поточні активи (всі оборотні кошти) [25, с. 97].

Важливим елементом економічного ризику є наявність імовірності відхилення від обраної мети. При цьому можливі відхилення як негативного, так і позитивного характеру. Зазначені елементи, їхній взаємозв'язок та взаємодію

відбивають змістовність економічного ризику. Під об'єктом ризику розуміють економічну систему, оцінити ефективність її умови функціонування якої на перспективу у вичерпній повноті та з необхідною точністю неможливо [26].

На думку К.С Брутян та Т.О Салип, процес ризик-менеджменту на підприємстві організовують так, щоб були охоплені всі його структурні рівні – від вищого керівництва до рівня, на якому безпосередньо приймається або генерується

ризик. На основі чого науковці пропонують процес управління ризиками, який складається з таких етапів: кількісне оцінювання рівня ризику – це етап процесу рівня управління, який має передбачати оцінювання реального (фактичного) ризику, а також установлення меж допустимого ризику для окремих операцій, організаційних підрозділів і фінансового стану підприємства у цілому; етап мінімізації ризику – зниження чи обмеження ризиків за допомогою відповідних методів управління; етап моніторингу – здійснення постійного контролю над рівнем ризиків із механізмом зворотного зв'язку [27, с. 241-242].

Також ще одним із загальновідомих є причинно-наслідковий аналіз, або структурований метод ідентифікації можливих причин небажаної події чи проблеми [28, с. 292]. Цей метод дає змогу скомпонувати можливі причинні фактори в узагальнені категорії так, щоб дослідити всі можливі гіпотези. однак застосування цього методу дає змогу ідентифікувати фактичні причини, які можуть бути визначені тільки на основі емпіричних даних або емпіричним способом.

Таким чином, прийняття конкретного управлінського рішення, у природі котрого закладений визначений ступінь ризику небезпеки, може бути виявлено шляхом його аналізу й оцінювання. Це означає, що для ефективного управління необхідно не тільки знати про можливий підприємницький ризик і зробити його якісний аналіз, а й необхідно оцінити, визначити його ступінь.

Кількісна оцінка підприємницького ризику є доповненням до якісної. За її наявності керуючий суб'єкт спроможний досягти максимуму ефективності в процесі управління підприємства.

Наявність ризику в підприємницькій діяльності означає, що для ефективного проведення оцінювання необхідна наявність попередньо розроблених і реальних планів розвитку підприємства з урахуванням імовірного характеру проходження подій. Із цією метою здійснюється якісний і кількісний аналіз ризиків.

Ризик є невід'ємною частиною підприємницької діяльності, яка потребує постійного моніторингу та управління. Він може впливати на всі аспекти функціонування підприємства, від фінансової стабільності до репутації на ринку.

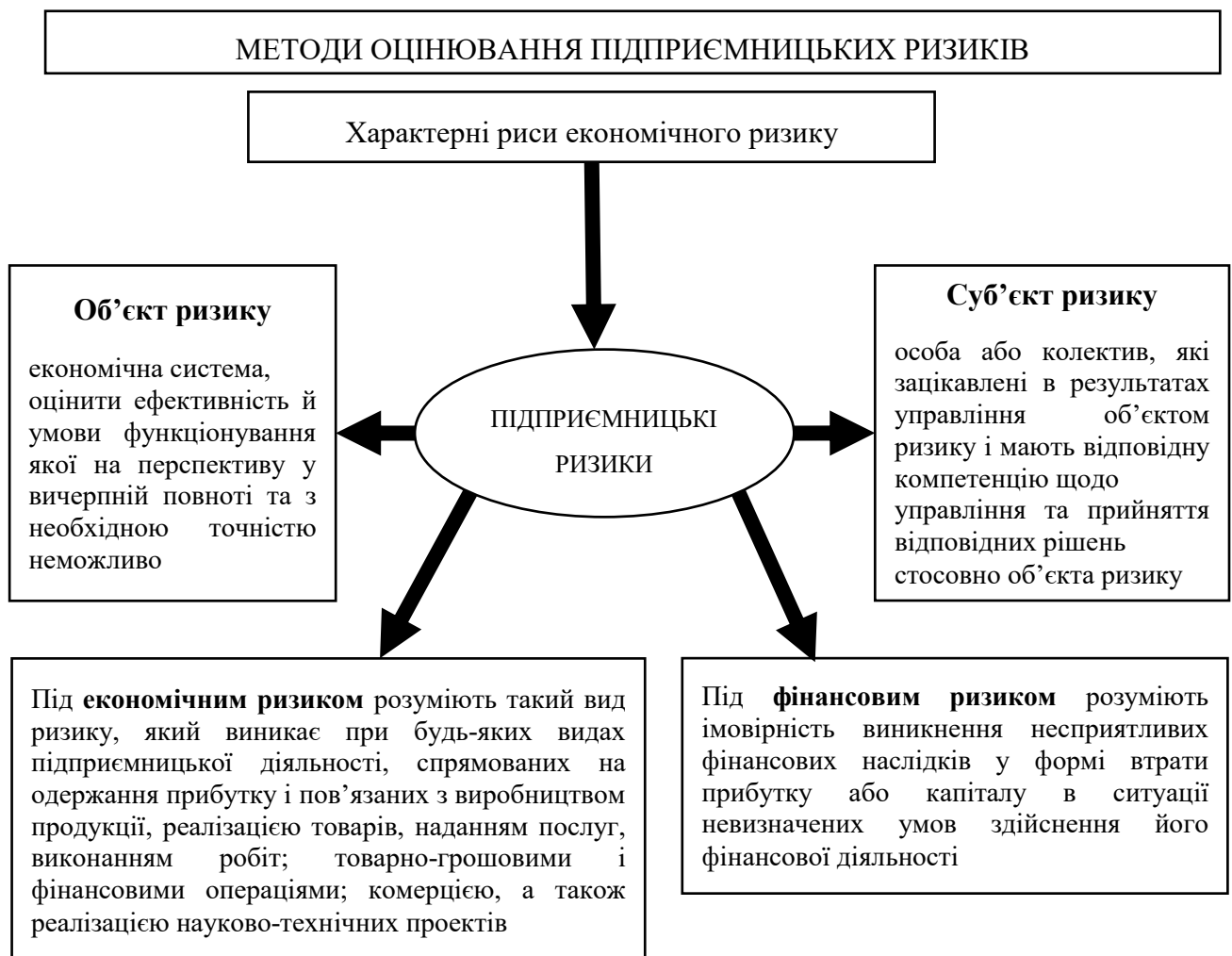

Рис. 1.4. Методи оцінювання підприємницьких ризиків

Даний текст пропонує визначення економічного та фінансового ризику, а також вказує на ключові аспекти оцінювання підприємницьких ризиків. Економічний ризик визначається як неможливість вичерпано та точно оцінити

ефективність та умови функціонування економічної системи на перспективу. Він підкреслює значення об'єкта ризику, що є економічною системою, та суб'єкта ризику, який має компетенцію для управління та прийняття рішень.

Фінансовий ризик, з іншого боку, виникає при різних видах підприємницької діяльності та пов'язаний з можливістю негативних фінансових наслідків, таких як втрата прибутку або капіталу у ситуаціях невизначеності умов здійснення фінансових операцій. Таблиця відзначає важливість аналізу та управління ризиками для підприємницької діяльності та наголошує на потребі ретельного оцінювання об'єкту та суб'єкта ризику для забезпечення стійкості та успішності підприємства.

Оцінювання ефективності процесу управління ризиками діяльності підприємств через аналіз економічних та фінансових показників дозволяє отримати інформацію про рівень фінансової стійкості та ефективного управління ресурсами. Дослідження таких показників, як чистий прибуток, рентабельність та коефіцієнти платоспроможності та ліквідності, важливо для формулювання стратегій ризик-орієнтованого управління підприємством.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління ризиками підприємства

Нормативне визначення терміну «правовий ризик» надається в Положенні про оверсайт платіжних систем та систем розрахунків в Україні, затверджене Постановою Національного банку України від 24.08.2022 № 187 (далі – Постанова НБУ від 24.08.2022 № 187), яке закріплює, що правовим ризиком є ризик відсутності правового регулювання, зміни або непередбачуваного застосування положень законодавства № 71, що можуть призвести до виникнення збитків платіжної організації платіжної системи та/або її учасників [29].

На відміну від більшості розвинутих країн, в Україні відсутні структуровані стандарти управління ризиками. Техніко-виробничі ризики окремих галузей і ризики фінансового сектору (банківського, страхового тощо) значною мірою регулюються державою. Нормативно-правове регулювання підприємницьких ризиків обмежується регулюванням окремих елементів організаційно-технологічної безпеки підприємницької діяльності.

Наведений акт приділяє увагу як правовим ризикам, так і технічним ризикам: наприклад, встановлює умови передання електронного платіжного засобу третій особі; наслідки втрати електронного платіжного засобу; наслідки витоку інформації, яка дає змогу ініціювати платіжні операції через дії чи бездіяльність клієнту тощо [30].

Значну роль в регулюванні відносин з управління ризиками легалізації нарівні з нормативно-правовими актами держави відіграють внутрішні нормативні акти, внутрішні документи з питань фінансового моніторингу відповідного первинного суб'єкта. При цьому законодавець ініціює їх створення та функціонування, зобов'язуючи суб'єктів первинного фінансового моніторингу до їх розробки, прийняття та підтримання в актуальному стані. Таким чином, локальний нормативний акт у сфері управління ризиками легалізації набуває значної ролі як джерело права (оскільки містить його ознаки).

Внутрішніми документами суб'єкта первинного фінансового моніторингу врегульовуються випадки проведення оцінки ризику клієнтів, порядок виявлення клієнтів з високим ризиком [31], заходи для попередження, обмеження та зниження до прийнятного рівня ризиків легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму, чітка послідовність дій певного процесу із зазначенням способів, форм, строків (термінів) ужиття працівниками банку дій, порядок здійснення аналізу фінансових операцій, визначення (виявлення) та здійснення оцінки/переоцінки ризиків легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму, моніторинг ризиків клієнтів, контроль за ризиками легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму тощо [32].

Внутрішні документи суб'єкта первинного фінансового моніторингу визначаються як ключовий інструмент управління ризиками легалізації та фінансування тероризму. Вони регламентують такі аспекти як проведення оцінки ризику клієнтів, виявлення клієнтів з високим ризиком, а також заходи для мінімізації цих ризиків.

Ці внутрішні документи встановлюють чіткі процедури та послідовність дій у процесі управління ризиками. Вони включають в себе способи та форми проведення аналізу фінансових операцій, критерії оцінки та переоцінки ризиків легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму, а також механізми моніторингу ризиків клієнтів.

Детально врегульовані внутрішні документи забезпечують ефективне управління ризиками та дозволяють уникнути можливих негативних наслідків для підприємства. Вони виступають важливим джерелом права і гарантують відповідність діяльності суб'єкта первинного фінансового моніторингу вимогам законодавства та міжнародним стандартам.

Управління ризиками на підприємстві базується на ряді нормативно-правових та інформаційних засад. Нормативно-правове забезпечення охоплює законодавство та регулятивні акти, які визначають правила та вимоги щодо управління ризиками.

Наприклад, в багатьох країнах існують законодавчі акти або стандарти, які вимагають від підприємств встановлення систем управління ризиками, такі як ISO 31000.

Основні елементи нормативно-правового забезпечення у сфері управління ризиками можуть включати:

- Законодавчі акти: Національне законодавство може містити вимоги щодо звітності, контролю та управління ризиками для підприємств.
- Стандарти: Міжнародні та національні стандарти, такі як ISO 31000, COSO ERM, можуть встановлювати норми та принципи управління ризиками, які підприємства повинні використовувати.

– Регулятивні вимоги: Органи регулювання у різних галузях можуть встановлювати конкретні вимоги щодо управління ризиками для підприємств у своїх сферах діяльності. Наприклад, у фінансовому секторі це може бути вимога до регулярного проведення стрес-тестувань.

Щодо інформаційного забезпечення, важливо мати доступ до актуальних та достовірних даних про потенційні ризики, їхній вплив та можливі наслідки для підприємства. Це може включати внутрішню та зовнішню інформацію про фінансовий стан, конкурентну ситуацію, технологічні тренди, політичний контекст тощо.

Інформаційне забезпечення може також включати використання спеціалізованих інструментів та програмного забезпечення для аналізу ризиків, моделювання сценаріїв та прийняття рішень.

В цілому, ефективне управління ризиками на підприємстві вимагає як нормативно-правового, так і інформаційного підґрунтя для розвитку та впровадження відповідних стратегій та процедур.

Розглянемо кожен з елементів забезпечення управління ризиками підприємства, щоб зрозуміти їх значення та функції.

Таблиця 1.4

Елементи забезпечення управління ризиками підприємства

Елемент забезпечення	Опис
Нормативно-правове забезпечення	Законодавчі акти, регулюючі процес управління ризиками, такі як закони, постанови, розпорядження органів влади та регуляторів. Вони визначають правові вимоги, якими повинні керуватися підприємства у відносинах
Внутрішні політики та процедури	Документи, розроблені самим підприємством, що встановлюють внутрішні правила та процедури управління ризиками. Вони можуть містити інструкції щодо оцінки, управління та моніторингу ризиків
Інформаційне забезпечення	Інформаційні ресурси, які використовуються для збору, аналізу та використання даних щодо ризиків. Це можуть бути спеціалізовані програми, бази даних, звіти та інші інформаційні джерела
Освіта та підготовка персоналу	Навчальні програми та тренінги, спрямовані на підвищення рівня обізнаності та компетентності персоналу у сфері управління ризиками. Вони можуть включати навчання процедурам, методам аналізу ризиків та стратегіям мінімізації
Аудит та контроль	Механізми, які забезпечують оцінку ефективності системи управління ризиками підприємства, виявлення слабких місць та впровадження відповідних виправних заходів. Це може включати внутрішні аудити, зовнішні аудити та системи внутрішнього контролю

У табл. 1.4 перераховані ключові елементи, які складають систему забезпечення управління ризиками підприємства, включаючи нормативно-правові, інформаційні та навчальні аспекти, а також механізми контролю й аудиту. Нормативно-правове забезпечення надає правову основу для впровадження процесів управління ризиками, в той час як внутрішні політики та процедури створюють основу для внутрішнього контролю. Інформаційне забезпечення надає необхідні дані для аналізу та прийняття рішень щодо ризиків. Освіта та підготовка персоналу відіграють ключову роль у підвищенні компетентності персоналу та усвідомленні ними методів та процедур управління ризиками. Також аудит та контроль є механізмами перевірки ефективності системи управління ризиками та виявлення слабких місць для подальшого вдосконалення.

Ці елементи спільно створюють систему, яка дозволяє підприємству ефективно виявляти, оцінювати та управляти ризиками, забезпечуючи стабільність та успішність його діяльності в змінному бізнес-середовищі.

Одним із основних пріоритетів України є розвиток інформаційного суспільства, який можна визначити як орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічне суспільство, в якому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб дати змогу кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення особистого й суспільного розвитку та підвищення якості життя [33].

Законодавство та внутрішні документи щодо управління ризиками, такі як технічні та правові, в Україні визначають важливі аспекти контролю та запобігання можливим збиткам у секторі фінансових послуг. Встановлені нормативні вимоги регулюють не лише правові аспекти, але й технічні ризики, забезпечуючи ефективне управління ризиками легалізації та фінансування тероризму. Це дозволяє підприємствам адаптуватися до змін у законодавстві та

міжнародних стандартах, зменшуючи ймовірність негативних наслідків і відповідаючи вимогам сучасного фінансового середовища.

Висновки до розділу 1

У результаті аналізу досліджень, що стосуються управління ризиками на підприємстві, були створені основні теоретичні основи, а саме:

1) Узагальнено основні теоретичні аспекти, що досліджуються у цьому розділі, включаючи ключові поняття та теоретичні концепції управління ризиками на підприємстві.

2) Встановлено, що ризик притаманний усім сферам життя та діяльності, причому випадковість настання ризикової події означає неможливість заздалегідь точно визначити просторово-часові координати його виникнення.

3) На підставі досліджень науковців, під ризиком розуміється сукупність різноманітних ймовірних обставин та умов, за яких функціонування або бездіяльність керівників підприємства можуть спровокувати додаткові втрати або можливості.

4) Виділено основні властивості ризику: суперечливість, альтернативність, невизначеність та правомірність.

5) Управління ризиками підприємства визначено як безперервний управлінський процес, спрямований на забезпечення необхідного рівня надійності та безпеки підприємства, досягнення стратегічних та тактичних цілей шляхом моніторингу та оцінки викликів, загроз та ризиків, упередження, нейтралізації, усунення, мінімізації їх негативного впливу та наслідків, максимізації можливостей.

6) Методи оцінки ризиків поділяються на кількісні та якісні. Для кількісних методів використовуються дані фінансової звітності підприємства. Якісний аналіз ризику включає пошук джерел та причин ризику, ідентифікацію зон та видів ризику, виявлення практичної користі та можливих негативних наслідків.

7) Внутрішні ризики системи оперативного контролю на підприємстві відображають потенційні небезпеки, що виникають внаслідок недоліків у внутрішніх процесах, структурі організації та діяльності персоналу. Їхній аналіз впливає на ефективність та стабільність управління підприємством.

8) Оцінка ефективності управління ризиками підприємства може бути проведена за допомогою різноманітних економічних та фінансових показників, таких як чистий прибуток, рентабельність, платоспроможність та ліквідність. Ці показники відображають стан фінансової стійкості та ефективності управління підприємством.

9) Статистичний метод вважається найбільш об'єктивним і базується на аналізі статистичних даних про минулі ризикові події. Розрахунково-аналітичні методи використовують математичні моделі, що враховують невизначеність, такі як моделі стохастичного програмування. Експертні методи застосовуються там, де немає достатньої статистичної бази, і ґрунтуються на оцінках кваліфікованих фахівців. Метод дерева рішень допомагає врахувати різні варіанти рішень та їх потенційні наслідки.

10) Українське законодавство визначає правовий ризик як потенційну загрозу виникнення збитків через відсутність або непередбачуване застосування нормативно-правових актів. Це стосується не лише платіжних організацій, а й їх учасників, і може мати серйозний вплив на їхню діяльність.

11) Внутрішні нормативні акти, що зобов'язують підприємства встановлювати та дотримуватися процедур управління ризиками, відіграють ключову роль. Вони є основним джерелом права та забезпечують ефективне управління ризиками на рівні підприємства.

12) Управління ризиками в Україні базується на нормативно-правовому та інформаційному підґрунті. Нормативно-правове регулювання встановлює стандарти та вимоги, а внутрішні документи підприємства конкретизують процедури та механізми управління ризиками, що сприяє підвищенню ефективності та стійкості підприємства в умовах непередбачуваності та змін на ринку.

13) Законодавчі акти України, які регулюють сферу управління ризиками підприємств, включають:

- Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який визначає банкрутство як неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та погасити вимоги кредиторів через ліквідаційну процедуру;

- Методичні рекомендації НБУ щодо застосування комерційними банками Закону України «Про банкрутство», де термін «банкрутство» трактується як неспроможність юридичної особи задовольнити вимоги кредиторів і забезпечити платежі до бюджету;

- Положення про оверсайт платіжних систем та систем розрахунків в Україні, затверджене Постановою НБУ від 24.08.2022 № 187, яке визначає правовий ризик як ризик змін або непередбачуваного застосування законодавства;

- Постанова НБУ від 05.11.2014 р. № 705 (в редакції від 10.12.2019 р.), що регулює операції з електронними платіжними засобами;

- Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом;

- Постанова НБУ від 26 червня 2015 р. № 417 про здійснення банками фінансового моніторингу;

- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 р. № 2250-р про схвалення концепції електронного урядування в Україні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ТА НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ «ЖИТОМИРГАЗ»

2.1. Організаційно-управлінський аналіз АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз»

Враховуючи теперішні реалії української економіки, коли впроваджені жорсткі бюджетні обмеження щодо використання коштів на капітальні потреби, можна стверджувати, що, незважаючи на ймовірність позитивних зрушень у далекоглядній перспективі, у короткотерміновому періоді ситуація з рівнем енергоефективності газорозподільних підприємств може ускладнитися [34, с. 122].

Ключовою умовою енергоефективного виробництва є достатність його фінансування. Це пов'язано з тим, що розвиток та функціонування паливно-енергетичного комплексу потребує значних інвестиційних ресурсів. Незважаючи на актуальність і нагальність завдання розширеного фінансування заходів енергозбереження, економічна сутність та структура цілісної системи фінансування недостатньо глибоко розроблені [35, с. 200].

АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» є підприємство, яке утворилось шляхом перетворення Державного підприємства по газопостачанню та газифікації «Житомиргаз». Знаходиться в м. Житомир на вул. Феценка-Чопівського, 35 та здійснює діяльність з постачання природного газу промисловим споживачам, бюджетним організаціям, житлово-комунальним підприємствам на території України, та населенню у місті Житомир та Житомирській області (крім міста Коростишів та Коростишівського району), а також на території сіл Бухни та Морозівка Погребищенського району Вінницької

області, села Махаринці Козятинського району Вінницької області та міста Полонне Хмельницької області за цінами, що встановлюються державою.

АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» виконує важливу соціальну роль, забезпечуючи населення, бюджетні установи та комунальних споживачів природним газом за цінами, що встановлюються державою. Основною функцією є безперебійна та безаварійна доставка природного газу споживачам Житомирської області шляхом застосування найбільш економічних, ефективних схем газопостачання та технологічних процесів.

Зважаючи на таку структуру інновацій на газорозподільних підприємствах, у подальших дослідженнях основний акцент зробимо на технічних і технологічних інноваціях, оскільки їх вагомість у діяльності підприємств чимала, тому що саме кінцевий споживач у результаті отримує якісно і безперебійно природний газ, сплачуючи кошти, що виступають доходом для газорегулювального пункту. Саме він відіграє ключову роль у забезпеченні надійного та ефективного розподілу природного газу від виробників до споживачів, що підкреслює важливість впровадження інноваційних технологій у їхню діяльність, використовується в нафтогазовій промисловості для підвищення продуктивності свердловин. Для інноваційної стратегії необхідна забезпеченість виконання таких вимог:

- 1) узгодженість розмірів інвестицій;
- 2) наявність на ринку ефективно діючих підприємств- експериментаторів;
- 3) узгодженість запланованих інвестицій інноваційної спрямованості із загально-економічними умовами;
- 4) визначеність терміну реалізації завдань інвестиційно-інноваційної стратегії;
- 5) визначення реальних часових рамок;
- 6) оптимальність поєднання очікуваних результатів від вкладання інвестицій в інновації та потенційних ризиків майбутнього періоду [36, с. 31].

У процесі реалізації таких умов виокремлюються основні напрями розвитку нафтогазового комплексу України, до яких належать: проведення пошуково-

розвідувальних робіт у наявних та перспективних нафтогазових регіонах, збільшення нафто- і газовидобутку на наявних родовищах шляхом упровадження нових технологій та інновацій. Ці напрями розвитку потребують значних фінансових вкладень, що сьогодні для України є проблематичним. щоб успішно реалізувати зазначені вище заходи.

Серйозною є проблема закріплення на законодавчому рівні стимулювання інноваційних процесів на підприємствах нафтогазового комплексу України, що, своєю чергою, принесло б ефективність в умовах сталого розвитку.

Концепція сталого розвитку є однією з нових теоретичних доктрин, що покликана істотно допомогти у вирішенні наявних негативних тенденцій функціонування світової господарської системи. Сутність її полягає в тому, що соціально-економічний розвиток має бути спрямований на гармонізацію еколого-економічного простору з урахуванням поточних інтересів і потреб кожної особистості і суспільства у цілому без загрози для інтересів і потреб майбутніх поколінь.

Теоретичні дослідження сталого розвитку і глобалізації відбуваються паралельно, хоча ці явища тісно пов'язані та взаємозумовлені, при цьому вони є діалектично суперечливими. Виходячи із цього, головною проблемою є гармонізація і синхронізація сталого розвитку і процесу глобалізації, обґрунтування спроможності їх одночасної реалізації [37].

Сталий розвиток – це така цілеспрямована організація суспільства, яка за сукупності взаємопов'язаних соціально-економічних, політичних та інших процесів, що дають змогу послідовно збільшувати потенціал країни для задоволення зростаючих потреб своїх громадян з урахуванням умов охорони природного середовища і за суспільно-природної взаємодії, забезпечує досягнення більш високого життєвого рівня сучасним та наступним поколінням [38, с. 22].

Під дію вимог сталого розвитку підпадають вартість видобутку, якісний склад видобутої нафти, технологічна здатність нафтопереробних заводів, попит на

нафтопродукти з боку традиційних та нових споживачів визначають напрямки та обсяги торговельних потоків світовому на ринку нафти.

Розвиток світового ринку нафти пов'язаний з удосконаленням видобутку, виробництва, впровадженням енергозберігаючих технологій та диверсифікацією джерел енергоресурсів [39, с. 64].

На сьогодні рівень газифікації регіону становить 41,3%. Природний газ отримують 365,3 тис. сімей та понад 4 тис. підприємств і організацій. Обсяги розподілу природного газу у 2020 році становили понад 514 млн кубометрів [40].

Найбільш вагомими для газорозподільних підприємств є технологічні інновації, адже від них залежить якість послуг, безперебійність поставки газу та отримання коштів від споживачів за надані послуги [41, с. 197]. Станом на 31 грудня 2022 та 2021 роки, зареєстрований статутний капітал АТ «Житомиргаз» складав 160972 звичайних акцій номінальною вартістю 1,5 грн кожна, а облікова вартість внесеного капіталу становила 241 тис. грн

В 2020 році НАК «Нафтогаз України» втратив лідерство за обсягами імпорту газу. Це перше, коли держава опустилася з першого на шосте місце в рейтингу імпортерів [42].

Імпорт та експорт природного газу є важливими аспектами енергетичної безпеки та економічної стабільності України. Протягом 2021 року Україна здійснювала активну торгівлю газом з країнами Європейського Союзу, що впливало на обсяги транспортування та забезпечення потреб внутрішнього ринку. У вересні 2021 року обсяг транспортування газу з ЄС до України склав майже 665 млн м³, що стало найвищим показником за 2021 рік. Експорт разом із реекспортом природного газу з України до країн Європи зріс у 3,5 рази порівняно з попередніми місяцями і склав 264 млн м³. Всього за 9 місяців 2021 року Україна імпортувала 2,381 млрд м³ газу, тоді як експорт та реекспорт склали 1,149 млрд м³.

Порівняно з серпнем 2021 року імпорт газу у вересні зріс на 17% – на 98 млн м³. Лідером-експортером газу до України залишалась Угорщина, частка якої від загальних обсягів імпорту перевищила 90% (603 млн м³) [43].

Це свідчить про значну залежність України від поставок з конкретних країн та підкреслює важливість диверсифікації джерел енергії для забезпечення стабільності та безпеки енергетичного сектору.

Станом на 31 грудня 2022 року головним акціонером АТ «Житомиргаз» є ПрАТ «Газтек» з основним пакетом в розмірі 51%, а також ПАТ «Хмельницькгаз» та інші дрібні акціонери (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Частка акціонерів АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» в статутному капіталі

Акціонери	%
ПрАТ «Газтек»	51
ПАТ «Хмельницькгаз»	24
Інші	25
Разом	100

Загальну структуру АТ «Житомиргаз» утворює сукупність всіх виробничих, невиробничих і управлінських підрозділів підприємства. Необхідно зазначити, що виробничі підрозділи розміщені таким чином, щоб забезпечити ефективні взаємозв'язки між підрозділами.

Рис. 2.1. Структура управління підприємства

Основними видами діяльності АТ «Житомиргаз» є:

- 35.22 Розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи;
- 43.21 Електромонтажні роботи;
- 43.29 Інші будівельно-монтажні роботи;

- 71.11 Діяльність у сфері архітектури;
- 71.12 Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах;
- 74.90 Інша професійна, наукова та технічна діяльність ;
- 35.23 Торгівля газом через місцеві (локальні) трубопроводи;
- 41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель;
- 42.21 Будівництво трубопроводів;
- 18.12 Друкування іншої продукції;
- 43.12 Підготовчі роботи на будівельному майданчику;
- 43.22 Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування;
- 47.78 Роздрібна торгівля іншими невживаними товарами в спеціалізованих магазинах;
- 47.99 Інші види роздрібної торгівлі поза магазинами;
- 56.10 Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування;
- 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна;
- 85.32 Професійно-технічна освіта;
- 85.59 Інші види освіти, не введені в інші угруповання.

Витрати підприємства покриваються отриманими від господарської діяльності доходами і в результаті формується фінансовий результат. В табл. 2.2 проаналізуємо динаміку та структуру доходів підприємства за 2021-2022 роки.

Таблиця 2.2

Динаміка та структура доходів АТ «Оператор газорозподільної системи
«Житомиргаз»

Доходи	2021 рік		2022 рік		Відхилення, %
	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	
Розподіл природного газу	977320	92	1037098	92,5	-0,5
Інші доходи	85090	8	84076	7,5	-0,5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) разом	1062410	100	1121174	100	0

Найбільша частка доходів припадає на розподіл природного газу, яка склала 92,5 % у 2022 році та 92 % у 2021 році. Доходи, пов'язані з розподілом природного газу, зменшилися на 0,5 % до 2021 року, а інші доходи на 0,5 %.

Використання Наказу про облікову політику, внутрішньої нормативно-правової інструкції щодо організації та ведення системи обліку, необхідно для належного обліку розрахунків з покупцями. Здійснення облікової політики складається з таких етапів.

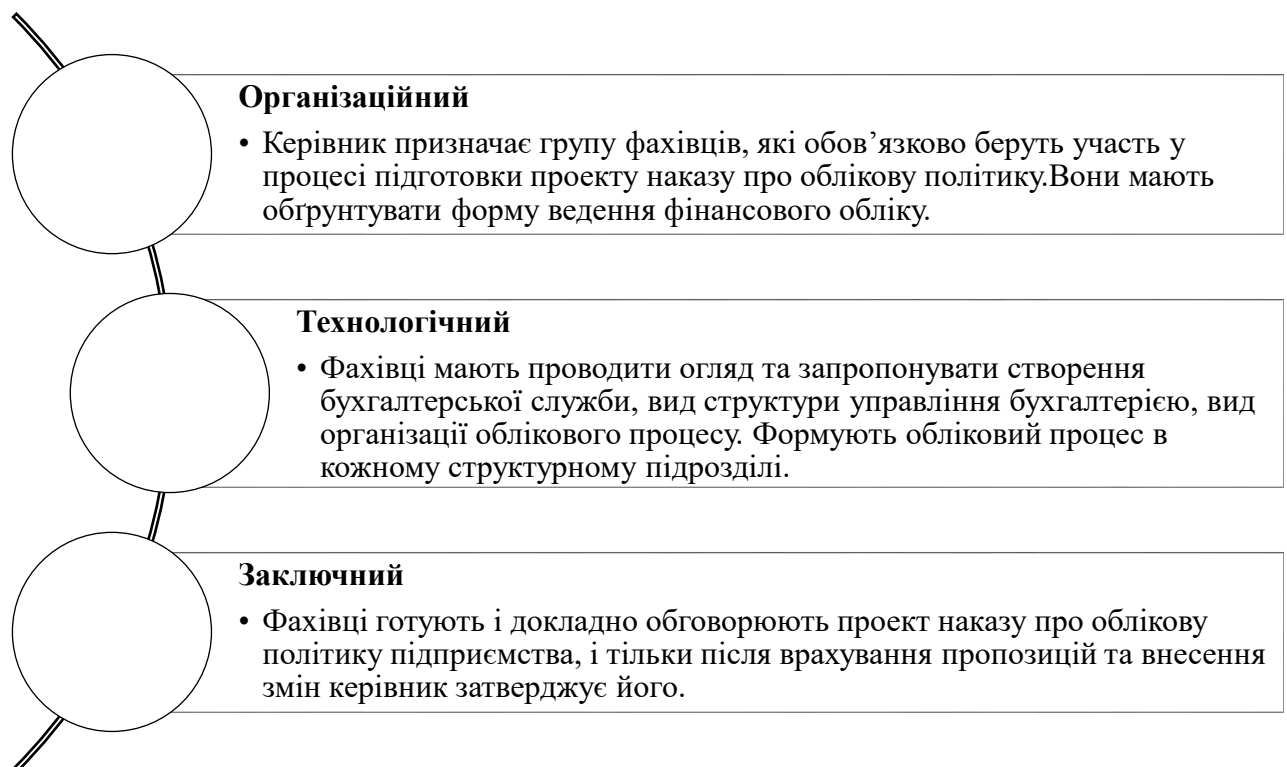

Рис. 2.2. Етапи підготовки Наказу про облікову політику на підприємстві

Облікова політика підприємств на рівні держави має враховувати такі обставини: рівень розвитку ринкової економіки та ступінь демократизації суспільства, поширення процесу інтеграції економіки країни у світовий економічний простір та вимоги міжнародних інституцій щодо стандартизації та гармонізації обліку. З цією метою держава розробляє й приймає законодавчі акти та інші нормативні документи, що регулюють питання бухгалтерського та статистичного обліку і звітності. Прикладом може бути чинний Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [44].

Облік розрахунків з покупцями – необхідний елемент управління підприємства, який передбачає виконання бюджету; відхилення від плану і завданих параметрів; напрямки перспективного розвитку підприємства після прийняття управлінських рішень [45, с. 5].

Покупці – суб'єкти бізнесу або фізичні особи, які здійснюють купівлю продукції, виробленої підприємством-продавцем або придбаним ним в іншого суб'єкту для подальшої реалізації [46, с. 147]. Об'єктом системи розрахунків з покупцями виступають відносини та фінансові зобов'язання між покупцями та продавцями. Суб'єктами – покупці товарів, робіт, послуг – платники коштів [47].

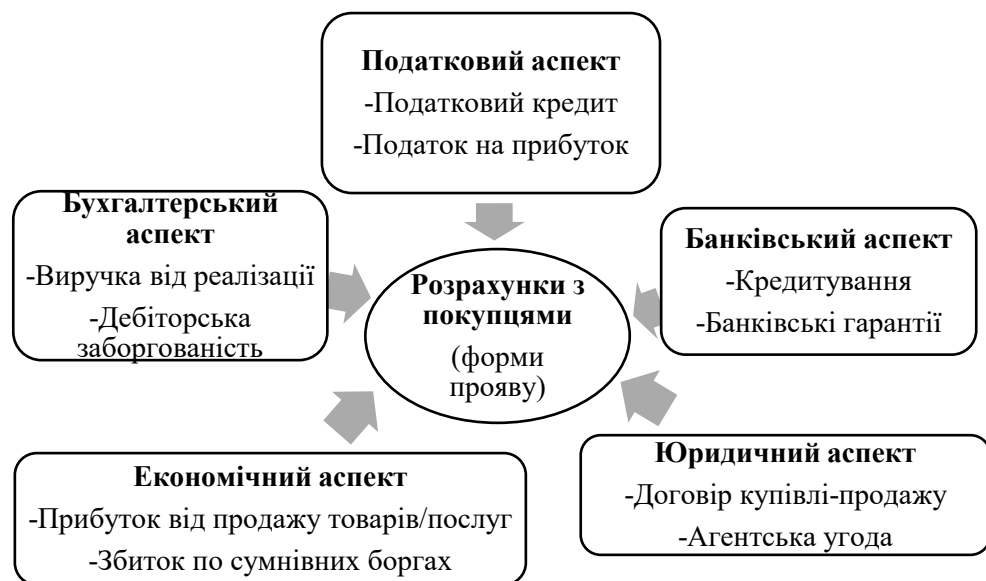

Рис. 2.3. Концептуальна модель форм прояву розрахунків з покупцями [47]

При здійсненні розрахунків виникає, як правило, дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів суб'єкту господарювання на певну дату [48].

Отже, можна зробити висновок, що АТ «Житомиргаз» є ключовим гравцем на ринку газорозподілу, забезпечуючи постачання газу для значної кількості сімей та підприємств. АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» отримує понад 92% свого доходу від розподілу природного газу. Також вона має добре структуровану організацію для ефективного управління та взаємодії підрозділів, що сприяє високій рівновазі в роботі підприємства та забезпечує надійність у постачанні газу для споживачів.

2.2. Діагностика фінансово-економічного стану АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз»

Органами управління Акціонерного товариства «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» (далі – «АТ «Житомиргаз») є Загальні збори акціонерів, Наглядова рада, Правління Товариства. Загальні збори є вищим органом управління Товариства. Наглядова рада є органом, який контролює та регулює діяльність правління в межах компетенції, визначеної Статутом. Виконавчим органом Товариства, який здійснює управління поточною діяльністю Товариства, є Правління (колегіальний виконавчий орган).

Таблиця 2.3

Основні економічні показники господарської діяльності АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз»

№ з/п	Показник	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
		2020	2021	2022	+/-	%
1	Чистий дохід, тис. грн	373344	470093	638817	265473	71,12
2	Валовий прибуток, тис. грн	55106	76098	82581	27475	49,85
3	Чистий прибуток, тис. грн	6190,6	5341,9	10023,7	3833,1	61,92
4	Середньорічна вартість активів, тис. грн	15671	14612,95	11477,05	- 4193,95	-26,76
5	Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн	359856,5	574147	628655,5	268799	74,69
6	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	113709	192245,5	318822,5	205113,5	18,4
7	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	1745	1699	1799	54	3,1
8	Фондовіддача	1,93	2,02	3,07	1,14	59,1
9	Фондомісткість	0,51	0,49	0,32	-0,19	-37,25
10	Фондоозброєність, тис. грн /ос.	0,27	0,49	0,32	0,05	18,52
11	Продуктивність праці, тис. грн /ос.	0,22	0,25	0,38	0,16	72,73
12	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,23	0,2	0,17	-0,06	-26,09

За проведенням аналізом основних економічних показників діяльності підприємства можна зробити ряд певних висновків. Чистий дохід підприємства зріс на 71,1% , це відбулося за рахунок оптимізації витрат та управління фінансами, що може призвести до покращення рентабельності бізнесу. Валовий прибуток АТ «Житомиргаз» зріс на 49,85%, а чистий прибуток збільшився на 61,92%. Зазнала змін і середньооблікова чисельність працівників, яка зменшилась на 3,1 %, що є свідченням зростання плинності кадрів. Позитивним є зростання рівня рентабельності підприємства.

До збитковості підприємства призвели наступні чинники:

- зростання цін на необхідні матеріали та послуги для безперебійної роботи підприємства;
- падіння обсягів розподілу природного газу;
- дія економічно необґрунтованого тарифу на розподіл природного газу.

Таблиця 2.4

Характеристика майна підприємства та джерел його формування за балансом господарської діяльності АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз»

Показники	На 31.12.2020		На 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн	пито-ма вага, %	тис. грн	пито-ма вага, %	тис. грн	пито-ма вага, %	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
АКТИВИ									
1. Необоротні активи:	352605	31,10	367108	32,38	414078	36,52	61473	17,44	5,42
в т.ч. основні засоби	648315	46,32	801177	26,69	321737	32,44	-326578	101,5	-13,88
2. Оборотні активи	34639	2,48	10026	0,33	4445	0,45	-30194	679,9	-2,03
в т.ч. запаси	133380	9,53	319491	10,64	87965	8,87	-45415	51,63	-0,66
дебіторська заборгованість	20776	1,48	17715	0,59	9938	1,00	-10838	109,06	-0,48
грошові кошти	110576	7,90	299241	9,97	75747	7,64	-34829	45,98	-0,26
ПАСИВИ									
1. Власний капітал	430953	25,97	522677	31,49	705971	42,54	275018	63,81	16,57
в т.ч. зареєстрований капітал	4789	0,48	5345	0,38	5345	0,38	556	11,61	-0,1

Показники	На 31.12.2020		На 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн	пито-ма вага, %	тис. грн	пито-ма вага, %	тис. грн	пито-ма вага, %	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
нерозподілений прибуток	368464	37,15	376238	26,88	376238	26,88	7774	2,11	-10,27
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	30499	3,08	23454	1,68	23454	1,68	-7045	-23,10	-1,4
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	412139	41,56	488646	34,92	488646	34,92	76507	18,56	-6,64
БАЛАНС:	461207	-	610371	-	674214	-	-	-	-

Протягом аналізованого періоду на підприємстві в складі активів переважають необоротні активи, вони зросли з 352605 тис. грн у 2020 році до 414078 тис. грн у 2022 році, що свідчить про значне збільшення вкладень у довгострокові активи. Основні засоби також зросли, але їхня частка у складі необоротних активів знизилась на 13,88%.

Оборотні активи, зокрема запаси і дебіторська заборгованість, також зросли, але не настільки суттєво, як необоротні активи. Зростання оборотних коштів на 67,9% це відображає про покращення ліквідності підприємства.

Довгострокові зобов'язання і забезпечення значно зменшилися на 23,10%, що вказує про покращення фінансової стабільності підприємства та зменшення боргового навантаження.

Поточні зобов'язання і забезпечення зросли на 18,56%, що може бути пов'язано з короткостроковими фінансовими потребами або поточними зобов'язаннями підприємства.

Загалом, баланс підприємства зріс з 461207 тис. грн у 2020 році до 674214 тис. грн у 2022 році, що свідчить про загальне збільшення активів і пасивів. Це свідчить про розвиток підприємства та збільшення його фінансових можливостей.

Таблиця 2.5

Механізм формування фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Роки	Відхилення 2022
-----------	------	-----------------

	2020	2021	2022	р. до 2020 р.	
				+, -	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	373344	470093	638817	265473	71,12
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	24014,5	24172,9	25171	-21497,5	4,82
Валовий: прибуток (збиток)	55106	76098	82581	27475	49,85
Інші операційні доходи	5182	49099	13899	8717	168,17
Адміністративні витрати	57467	76336	78901	21434	37,29
Інші операційні витрати	62542	54998	78113	15571	24,9
Фінансові витрати	7137	6897	6988	-149	-2,09
Фінансовий результат від операційної діяльності	11887	7678	-6939	-18826	-158,39
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	13077	9836	7353	-5524	-43,78
Чистий фінансовий результат: прибуток	11125	8330	5257	-5868	-52,75

За даними табл. 2.5 загальний обсяг доходів від реалізації продукції збільшився з 373344 тис. грн у 2020 році до 638817 тис. грн у 2022 році. Валовий прибуток також має загальну тенденцію до зростання, а саме з 55106 тис. грн до 82581 тис. грн.

Проте фінансовий результат від операційної діяльності, попри зростання загального обсягу виробництва та реалізації продукції, зменшується з 11887 тис. грн у 2020 році до від'ємного значення 6939 тис. грн у 2022 році. Така ситуація склалася в результаті зростання на підприємстві за даний період адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування хоча і має позитивне значення проте має загальну тенденцію до зменшення з 13077 тис. грн у 2020 році до 7353 тис. грн у 2022 році. Аналогічна тенденція простежується і з чистим прибутком підприємства, його значення за аналізований період зменшилось з 11125 тис. грн до 5257 тис. грн, що є негативною тенденцією.

Отже, можна зробити висновок фінансового стану свідчить про зростання валюти балансу та чистого доходу від реалізації продукції, але діяльність підприємства на кінець періоду є менш ефективною, оскільки чистий прибуток має загальну тенденцію до зниження.

Фінансовий стан підприємства в короткостроковій перспективі оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності, які характеризують можливість своєчасних та повних розрахунків по короткостроковим зобов'язанням перед контрагентами.

Високі показники ліквідності свідчать про здатність підприємства швидко конвертувати свої активи в грошові кошти для погашення боргів. Платоспроможність забезпечує впевненість у стабільності фінансових потоків і безперебійності операційної діяльності.

Інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є дані бухгалтерського балансу (форма 1) та додатків до нього (форма 2), статистична та оперативна звітність.

Таблиця 2.6

Динаміка показників оцінки фінансового стану підприємства

Показники	Роки			Відхилення 2022 р до 2020 р.
	2020	2021	2022	
				+, -
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,72	0,87	0,78	0,06
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,27	0,12	0,21	-0,06
3. Чистий оборотний капітал	1,59	1,47	1,79	0,2
4. Коефіцієнт автономії	0,72	0,87	0,78	0,06
5. Коефіцієнт фінансової стабільності	0,21	0,11	0,15	-0,06
6. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	0,03	0,02	0,02	-0,01
7. Коефіцієнт оборотності активів	1,40	1,36	0,14	-1,26
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,55	0,47	0,08	-0,47
9. Рентабельність господарської діяльності, %	0,27	0,49	0,32	0,05
10. Рентабельність власного капіталу, %	0,22	0,25	0,38	0,16
11. Рентабельність продукції, %	0,23	0,2	0,17	-0,06

За три роки спостережень, з 2020 по 2022 рік, була відзначена різна динаміка показників оцінки фінансового стану підприємства. Коефіцієнт загальної ліквідності зріс на 0,06, з 0,72 у 2020 році до 0,78 у 2022 році. Це свідчить про покращення здатності підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання. Однак, коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився на 0,06, з 0,27 у

2020 році до 0,21 у 2022 році, що може свідчити про зменшення найбільш ліквідних активів.

Чистий оборотний капітал збільшився на 0,2 з 1,59 у 2020 році до 1,79 у 2022 році, що вказує на підвищення поточних активів або зменшення поточних зобов'язань. Коефіцієнт автономії зріс на 0,06, з 0,72 у 2020 році до 0,78 у 2022 році, що говорить про збільшення частки власного капіталу у фінансуванні підприємства.

Коефіцієнт фінансової стабільності знизився на 0,06, з 0,21 у 2020 році до 0,15 у 2022 році, що може свідчити про зменшення стабільності фінансового стану підприємства. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами знизився на 0,01, з 0,03 у 2020 році до 0,02 у 2022 році, що також вказує на зменшення забезпеченості підприємства власними засобами.

Коефіцієнт оборотності активів суттєво знизився на 1,26, з 1,40 у 2020 році до 0,14 у 2022 році, а коефіцієнт оборотності власного капіталу зменшився на 0,47, з 0,55 у 2020 році до 0,08 у 2022 році, що вказує на зниження ефективності використання активів та власного капіталу.

Рентабельність господарської діяльності зросла на 0,05, з 0,27 у 2020 році до 0,32 у 2022 році, що свідчить про покращення прибутковості основної діяльності підприємства. Рентабельність власного капіталу збільшилася на 0,16, з 0,22 у 2020 році до 0,38 у 2022 році, що вказує на підвищення ефективності використання власного капіталу. Однак, рентабельність продукції знизилася на 0,06, з 0,23 у 2020 році до 0,17 у 2022 році, що свідчить про зменшення прибутковості продукції.

Загалом, аналіз показників демонструє як позитивні, так і негативні тенденції у фінансовому стані підприємства за останні три роки. Підвищення рентабельності власного капіталу та чистого оборотного капіталу свідчить про покращення фінансових результатів, але зниження коефіцієнтів оборотності активів та абсолютної ліквідності вказує на певні проблеми у використанні активів та управлінні ліквідністю. Незважаючи на позитивні зміни в окремих

показниках ліквідності та рентабельності, загальна тенденція свідчить про необхідність оптимізації витрат та покращення управління фінансовими ресурсами для забезпечення стабільності та зростання в майбутньому.

2.3. Оцінка системи управління ризиками діяльності АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз»

Ризики є неминучими в будь-якій діяльності підприємства, проте їх слід навчитись виявляти, передбачати та оцінювати вплив на підприємство для забезпечення мінімізації їх негативного впливу.

Те, що будь-яке підприємство здійснює свою діяльність в умовах нестабільного, мінливого зовнішнього середовища і постійно перебуває під впливом різноманітних загроз, ризиків та викликів, є безперечним і не потребує додаткового підтвердження. При цьому, про ефективність процесу управління ризиками підприємства можуть свідчити різноманітні дані та показники його діяльності, що містяться або розраховуються на базі інформаційного забезпечення у вигляді фінансової звітності підприємства.

Податкові ризики АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» та його фінансовий стан надалі зазнаватимуть впливу регуляторних змін в Україні, в тому числі впровадження існуючих і майбутніх правових і податкових нормативних актів.

Основні фінансові інструменти АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» включають дебіторську та кредиторську заборгованість грошові кошти та їх еквіваленти. Основна ціль цих фінансових інструментів – забезпечити фінансування діяльності. Важливою складовою фінансової стратегії є ефективне управління цими активами та зобов'язаннями для забезпечення фінансової стійкості та підтримки ліквідності підприємства.

Основні ризики, притаманні фінансовим інструментам «Житомиргазу» – ризик ліквідності та кредитний ризик. АТ «Оператор газорозподільної системи

«Житомиргаз» не зазнає валютного ризику і процентного ризику, оскільки процентна ставка за відновлювальною кредитною лінією не має змінної частини і не прив'язана до будь-якої референтної ставки.

Характер діяльності «Житомиргазу» передбачає небезпеку для здоров'я та навколишнього середовища. Процеси та хімічні речовини, що використовуються під час видобування та виробництва, а також транспортування і зберігання газу та нафти, можуть підвищити ймовірність настання серйозного інциденту та численних нещасних випадків, виникнення небезпеки для навколишнього середовища та втрати активів/припинення операційної діяльності. Застаріле обладнання та технології виробництва, а також неналежні організація та проведення робіт можуть призвести до збільшення ризику.

Геологічні ризики є складовою діяльності з видобування нафти і газу, призводять до невизначеності щодо рівнів наявних вуглеводнів і пов'язані з ліцензійними ділянками, на яких здійснюється розробка та видобування.

Ситуація в Україні ускладнилась у зв'язку з відносно низькою якістю геологічних відомостей та застарілим обладнанням і технологіями, що використовуються Укргазвидобуванням та Укрнафтою, та можуть призвести до збільшення витрат на буріння та зменшення обсягів видобутого газу, що в свою чергу загрожує досягненню однієї зі стратегічних цілей «Житомиргазу» – зберегти та примножити можливості розвідки і видобутку.

Відсутність доступу до капіталу, слабкі внутрішні можливості та системи постачання можуть бути викликом як для успішного виконання теперішньої роботи з технічного обслуговування, так і для запланованого зростання інвестицій. При недостатньому рівні ліквідності група «Житомиргаз» розглядає різні шляхи залучення коштів під інвестиційні проекти, в тому числі за рахунок позик на міжнародних фінансових ринках.

Це може включати в себе пошук інвестиційних партнерів, перегляд фінансових стратегій та оптимізацію внутрішньої структури для підвищення привабливості для потенційних інвесторів. Важливою також є розробка ефективних стратегій збільшення власного капіталу та розвитку альтернативних

джерел фінансування, також може включати вдосконалення механізмів ризику для забезпечення стійкості та надійності фінансових показників підприємства в умовах сезонних коливань.

Діяльність групи має сезонний характер: обсяг реалізації природного газу та послуг з його транспортування протягом опалювального сезону становить близько 70% річного обсягу. Під час опалювального сезону попит на природний газ та послуги з його транспортування значно зростає, що відображається в збільшенні обсягу реалізації. У зв'язку з цим, «Житомиргаз» вживає додаткових заходів для забезпечення ефективної та безперебійної роботи в цей період.

Протягом цього пікового періоду грошові надходження за реалізовані товари та послуги суттєво зростають, але протягом літнього періоду обсяги продажу низькі, а обсяги закупівель газу на зимовий сезон – високі. З цим виникає потреба в додаткових фінансових ресурсах для фінансування закачування природного газу до підземних сховищ газу [49].

Для визначення слабких сторін та можливостей АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» зробимо SWOT-аналіз (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

SWOT-аналіз АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» – підприємство природної монополії. 2. Наявність проектів, що мають соціальне спрямування, зокрема проведення роз'яснювальних, консультаційних робіт щодо особливостей споживання газу для населення, підвищення кваліфікації працівників аварійно-диспетчерських служб тощо. 3. Значні можливості підприємства виходячи з його обсягу та ролі у регіоні, наприклад партнерство з громадськими організаціями, ЗМІ. 4. Мережевий характер підприємства	1. Значний рівень залежності від змін нормативно-правового поля. 2. Майже відсутня можливість впливу на встановлення рівня тарифу, що є ключовим фактором у формуванні доходної частини. 3. Епізодичний характер реалізації та оприлюднення соціальних проектів. 4. Фінансування соціальних програм за рахунок коштів підприємства – самофінансування. 5. Відсутність інтеграції політики соціальної відповідальності у загальну стратегію підприємства. надає можливість об'єднання у реалізації соціально відповідальної діяльності, обмін досвідом. 6. Незначний рівень співпраці у напрямку соціальної відповідальності з аналогічними підприємствами країни
Можливості	Загрози

1. Фокусування на клієнтоорієнтованості як складової стратегії підприємства. 2. Усвідомлення двоїстого характеру соціальної відповідальності, суть якого у взаємовигідному співробітництві залучених сторін. 3. Створення нових та покращення існуючих взаємовідносин із організаціями регіону (бізнес-організаціями, громадськими організаціями, навчальними закладами тощо). 4. Введення в загальну стратегію діяльності підприємства політики соціальної відповідальності	1. Втрата кваліфікованих кадрів робітничих професій. 2. Відсутність планування та оцінки реалізації соціальних проектів та їх впливу, що призводить до формування хибного уявлення щодо реалізації зазначених проектів. 3. Фінансування соціальних проектів за рахунок підприємства може мати негативний вплив на рівень прибутковості підприємства
---	---

SWOT-аналіз АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» визначає сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози. Сильні сторони підприємства полягають в тому, що воно є натуральною монополією, що надає значні переваги на ринку. Крім того, наявність соціально спрямованих проектів і можливість співпрацювати з ЗМІ та громадськими організаціями є важливими перевагами. Однак недоліки, такі як залежність від нормативно-правового поля та відсутність контролю над рівнем тарифів, можуть ускладнити фінансовий стан «Житомиргазу».

Виділимо також недостатнє фінансування соціальних проектів і відсутність інтеграції політики соціальної відповідальності, в загальну стратегію можуть завдати шкоди іміджу підприємства. У той же час є можливості для розвитку та зміцнення, такі як розвиток співпраці з регіональними організаціями та підвищення клієнтоорієнтованості. Проте, наявні загрози, такі як втрата кваліфікованих кадрів та фінансові ризики пов'язані з фінансуванням соціальних проектів, потребують уважного управління та стратегічного планування.

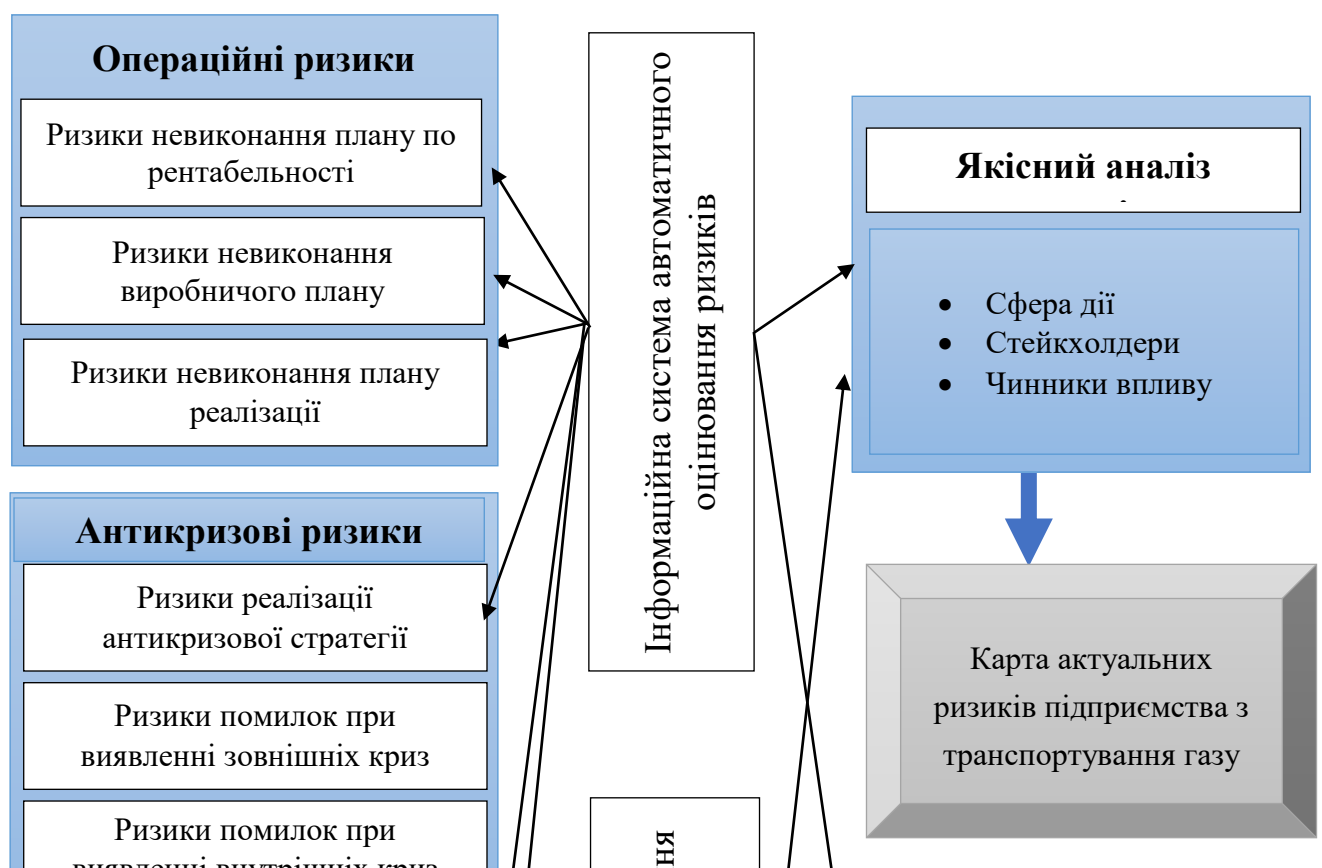
Для забезпечення успішного розвитку АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» необхідно ефективно використовувати сильні сторони, вирішувати слабкі сторони, використовувати можливості та бути готовими до вирішення загроз.

Виявлені загрози і є основними ризиками підприємства, які треба оцінити за допомогою якісних та кількісних показників, а всю систему щодо оцінювання

ризиків даного підприємства відобразимо на рис. 2.4.

Особливу увагу слід приділити розвитку внутрішньої системи навчання та підвищення кваліфікації співробітників. Це дозволить не лише зберегти талановитий персонал, але й підвищити загальний рівень професійної компетентності. Також важливо впроваджувати інноваційні технології, що можуть оптимізувати процеси та знизити операційні витрати. У рамках співпраці з регіональними організаціями, слід активніше залучати місцеві громади до соціальних проектів, що зміцнить репутацію «Житомиргазу». Крім того, розробка програм корпоративного соціального відповідального бізнесу сприятиме покращенню взаємин зі співробітниками та громадськістю. Не менш важливою буде постійна аналітика ринкових тенденцій та конкурентної ситуації для адаптації стратегій та збереження конкурентоспроможності.

Інвестиції у соціальну відповідальність мають бути стратегічно продуманими, щоб вони сприяли сталому розвитку та підвищенню лояльності клієнтів. Підвищення клієнтоорієнтованості, зокрема через поліпшення якості обслуговування та швидке реагування на запити споживачів, дозволить зміцнити свої ринкові позиції. Всі ці заходи мають бути частиною загальної стратегії розвитку, яка враховуватиме як поточні виклики, так і перспективні можливості для росту.

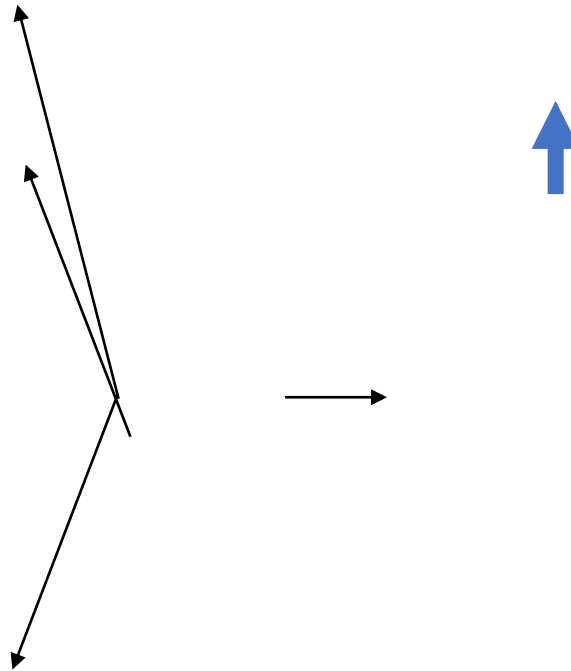

Рис. 2.4. Система оцінювання ризиків промислового підприємства

Система оцінювання ризиків промислового підприємства є важливим інструментом для забезпечення безпеки та стабільності його діяльності. Вона дозволяє ідентифікувати, аналізувати та оцінювати потенційні ризики, що можуть негативно вплинути на виробничі процеси, фінансовий стан, репутацію та загальний розвиток підприємства.

Використовуючи комплексний підхід до оцінювання ризиків, підприємство здатне розробити ефективні стратегії для їх мінімізації або усунення. Це включає в себе впровадження превентивних заходів, розробку планів реагування на надзвичайні ситуації та безперервний моніторинг ризикових факторів.

Система оцінювання ризиків промислового підприємства є важливим інструментом для забезпечення його стабільності та безпеки, що дозволяє ідентифікувати, аналізувати та оцінювати потенційні ризики. Особливу увагу слід приділити розвитку внутрішньої системи навчання та підвищення кваліфікації співробітників, а також впровадженню інноваційних технологій для оптимізації процесів і зниження операційних витрат. Інтегральний показник ризикованості

показує, що найбільш ризиковим для підприємства був 2021 рік, а найкращі значення спостерігались у 2022 році, проте рівень ризику залишається значним.

2.4. Напрями покращення управління ризиками діяльності АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз»

Серед основних проблем нафтогазової промисловості виділяють такі: скорочення обсягів загального видобування нафти і газу в Україні; неефективність диверсифікації газо- та нафтопостачання в Україну; великий об'єм споживання природного газу в Україні; залежність від монопольних постачальників; неповна завантаженість вітчизняних нафтопереробних заводів; екологія та охорона праці; неефективне корпоративне управління; криза не платежів, особливо в газовому секторі. Нафтогазова промисловість України характеризується високим ступенем монополізації, недостатньою прозорістю і недосконалою організаційною структурою управління, недостатньо розвинутою конкуренцією.

Основними ризикоутворюючими факторами, що впливають на газотранспортну галузь, є: конкуренція, пов'язана з появою нових технологій (технологічні ризики); зростання операційних витрат на видобуток горючих копалин (економічні ризики); коливання цін на нафту і газ (ринкові ризики); погіршення фінансових умов діяльності підприємства (фінансові ризики); недосконалість системи оподаткування (фінансові ризики); застарілість обладнання підприємств (технологічні ризики); дефіцит людських ресурсів (кадрові ризики); політичні обмеження і конкуренція за поточні запаси (ресурсний ризик); невизначена енергетична політика України (політичні ризики); зміни клімату (екологічні ризики); складність виробництва, пов'язана з роботою в невивчених умовах (виробничий ризик) [50, с. 139].

Зазначимо, що забезпечувальна підсистема базується на факторах (чинниках), які впливають на реалізацію стратегії підприємства та досягнення

визначених цілей. На основі експертної оцінки було виокремлено фактори, що найбільше впливають на діяльність газозбутових підприємств (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Фактори ризику для газозбутових підприємств

Ключові фактори впливу	Важливі фактори	Фактори середнього впливу
Постачальники	Правовий фактор (нестабільність законодавства)	Економічний фактор(економічна ситуація, оподаткування)
Нестача фінансових ресурсів	Політична нестабільність	Міжнародні економічні відносини
Застарілість техніки та технологій	Адаптація організації до зміни зовнішнього середовища	Взаємовідносини з партнерами
-	-	Людський фактор
-	-	Фінансово-економічні прорахунки
-	-	Неправильно обрана стратегія

Аналізуючи представлені ключові, важливі та середнього впливу фактори, можна зробити висновок про різноманітність ризиків, з якими зіштовхується промислове підприємство. Ключові фактори, такі як проблеми з постачальниками, нестача фінансових ресурсів та застарілість техніки й технологій, мають найбільший вплив на діяльність підприємства. Вони можуть призвести до серйозних збоїв у виробничих процесах, зниження якості продукції та збільшення витрат.

Важливі фактори, включаючи правову нестабільність, політичну нестабільність та необхідність адаптації організації до змін у зовнішньому середовищі, також значною мірою впливають на стабільність та розвиток підприємства. Вони можуть створювати невизначеність та ризики, які потребують активного управління та швидкої реакції.

Відобразимо модель управління ризиками враховуючі перераховані фактори на рис. 2.5.

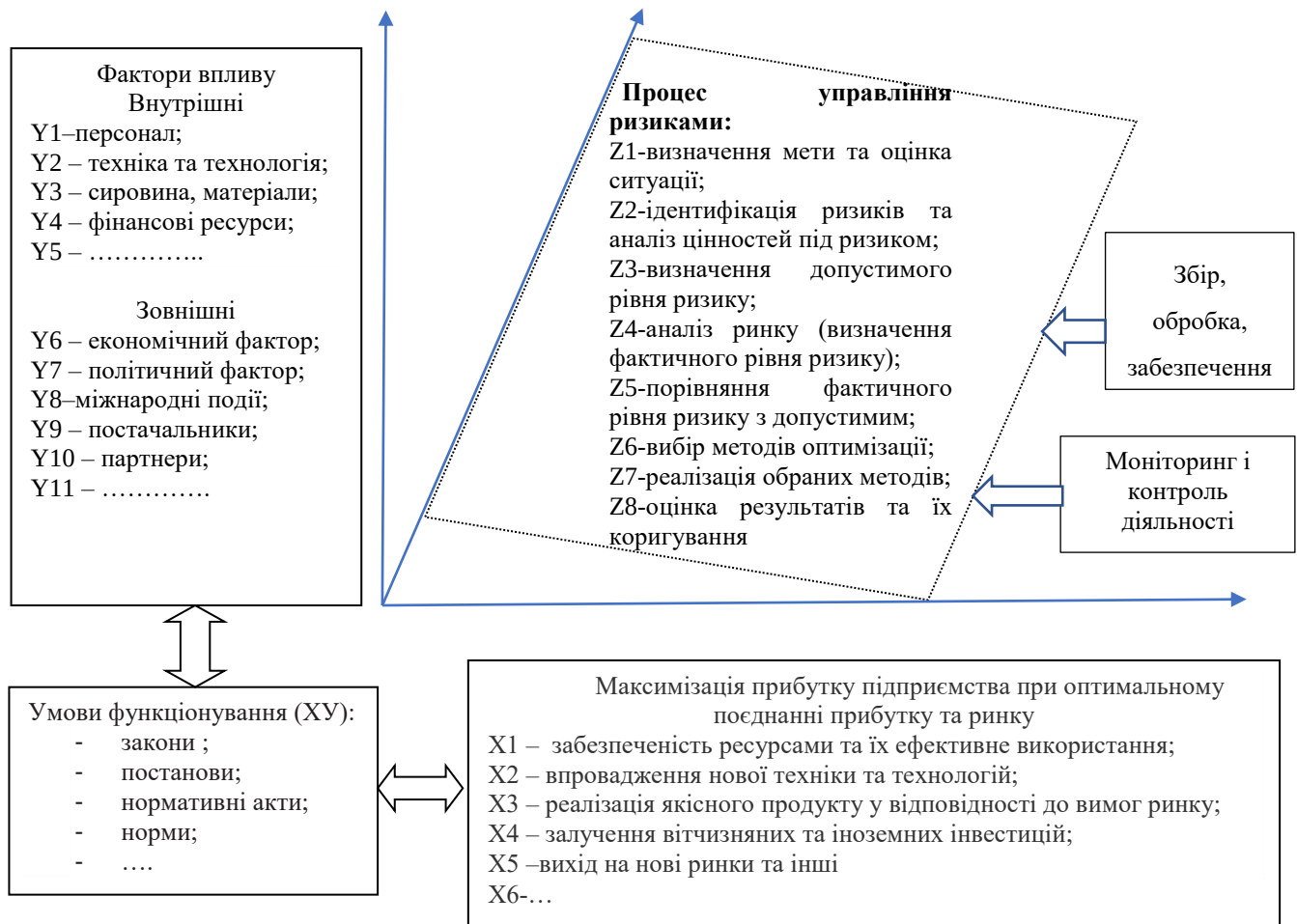

Рис. 2.5. Організаційно-економічна модель управління ризиками

Суть підходу полягає в тому, що управління необхідно розглядати як сукупність підсистем: «X» – цільової, «Y» – забезпечувальної, «XY» – нормативно-правової та «Z» – функціональної.

Цільова підсистема («X») – частина системи, в якій формується стратегічні, тактичні та оперативні цілі підприємства. Цільова підсистема є однією з найважливіших частин системи. Постановка цілей є передумовою ефективного визначення можливих подій, оцінки ризиків та методів управління ними. Глобальною ціллю процесу управління ризиками на газозбутових підприємствах є максимізація прибутку при оптимальному співвідношенні прибутку та ризику.

Відповідно до стратегічної цілі основними частковими цілями досліджуваного підприємства можна визначити наступні:

X1 – забезпеченість ресурсами та їх ефективне використання;

- X2 – впровадження нової техніки та технологій;
- X3 – реалізація якісного продукту у відповідності до вимог ринку;
- X4 – залучення вітчизняних та іноземних інвестицій;
- X5 – вихід на нові ринки тощо.

Проблема забезпеченості ресурсами та їх ефективного використання є актуальною не тільки для газозбутових підприємств, а й для всіх підприємств, оскільки від її вирішення залежить фінансово-економічний стан.

Основними складовими забезпечувальної підсистеми («Y») організації є: ресурсне забезпечення, яке базується на своєчасному забезпеченні необхідною кількістю та якістю ресурсів та їх ефективному використанні; фінансове забезпечення – частина ресурсного забезпечення, що полягає у формуванні, нагромадженні та ефективному використанні грошових коштів; інформаційне забезпечення – частина ресурсного забезпечення, полягає у своєчасному забезпеченні керівників різних рівнів достовірною та повною інформацією для прийняття управлінських рішень та правильним її використанням та організаційно-технічне забезпечення, що включає комплекс робіт щодо аналізу стратегії розвитку підприємства, її конкурентоздатності, формування ефективної структури, планування питань щодо організації технічного обслуговування підприємства тощо.

На основі табл. 2.9 було визначено внутрішні та зовнішні фактори, що мають значний вплив на діяльність підприємства: Y1 – персонал; Y2 – техніка та технологія; Y3 – сировина, матеріали; Y4 – фінансові ресурси; Y6 – економічний фактор; Y7 – політичний фактор; Y8 – міжнародні події; Y9 – постачальники; Y10 – партнери. Y5 та Y11 – це інші фактори відповідно внутрішнього та зовнішнього середовища, які керівництво підприємства може визначати додатково, вивчати їх вплив та концентрувати увагу на тих, які матимуть найбільший вплив на досягнення поставлених цілей.

Роль правового забезпечення постійно зростає в діяльності підприємств, тому в представленій моделі цей вид забезпечення виведено в окрему нормативно-правову підсистему «XY». Правове забезпечення засноване на

законодавчих і нормативних актах з різних питань, які прийняті на міждержавному, державному, регіональному та місцевому рівнях та визначають умови функціонування підприємства.

Функціональна підсистема «Z» відображає процес управління ризиками та передбачає здійснення загальних та специфічних функцій управління.

Складовими елементами функціональної підсистеми наведеної організаційно-економічної моделі є етапи процесу управління ризиками. Зазначимо, що ми дотримуємося інтегрального підходу до ризик-менеджменту, коли кожен працівник є певною мірою відповідальним за управління ризиками в організації. Повна відповідальність покладається на голову правління.

Окремі автори виділяють, що на ступінь і розмір ризику можна реально впливати через фінансовий механізм, що здійснюється за допомогою прийомів стратегії і фінансового менеджменту. Цей своєрідний механізм управління ризиком і є ризик-менеджмент. В основі ризик-менеджменту лежить організація роботи із визначення і зниження ступеня ризику. Ризик-менеджмент – система управління ризиком і економічними (насамперед фінансовими) відношеннями, що виникають у процесі цього управління, що включає стратегію і тактику управлінських дій [51, с. 11-12].

Відповідно до моделі COSO внутрішній контроль – це процес, здійснюваний вищим органом, який визначає політику підприємства (наприклад, наглядовою радою, що представляє власників підприємства), його управлінським персоналом вищого рівня (менеджментом) і всіма іншими співробітниками, що у достатній та виправданій мірі забезпечує досягнення цілей підприємства [52, с. 365].

У Міжнародних стандартах контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (далі – МСА) наведено визначення внутрішнього контролю [52, с. 14-15]. Визначення МСА відповідає вимогам COSO.

Необхідно відмітити, що в Україні немає нормативного, законодавчо встановленого визначення підприємницького ризику. Але термін «ризик»

зустрічається в законодавчих та підзаконних актах, постановах та конвенціях різних міністерств, відомств та служб України, міжнародних організацій та спілок. У Господарському кодексі України визначення «підприємницького ризику» немає, хоча саме «підприємництво» визначено як ризиковане [54].

Вочевидь, що в економічній системі ризик має універсальний характер. Зазвичай вважається, що всі види ризику, пов'язаного з невизначеністю, повинен брати на себе власник підприємства. Однак прагнення зменшити ризик призвело до створення цілого ряду господарюючих суб'єктів, що дозволяють перерозподіляти тягар ризику, ніколи, втім, не усуваючи його повністю [55].

Так, економічний ризик визначають як об'єктивно-суб'єктивну категорію, що пов'язана з подоланням непевності та конфліктності в ситуації неминучого вибору і відображає міру досягнення очікуваного результату, невдачі відхилення від цілей з урахуванням впливу контрольованих та неконтрольованих чинників [56].

Ризик трактують як імовірність недосягнення бажаного результату діяльності [57]; дію (діяння, вчинок), що здійснюються в умовах вибору в надії на сприятливий результат, коли у разі невдачі існує небезпека опинитися в гіршому становищі, ніж до вибору [58].

Згідно з методикою COSO при розгляді обмежень процесу управління ризиками необхідно враховувати такі фактори:

- ризики відносяться до майбутнього, яке характеризується невизначеністю;
- управління ризиками підприємства відбувається на різних рівнях і щодо різних цілей;
- управління ризиками не дає абсолютної впевненості щодо інших категорій цілей.

Зазначимо, що на досягнення цілей організації спрямована діяльність та функції працівників на різних рівнях. Крім того кумулятивний ефект заходів щодо управління ризиками знижує ризик того, що підприємство може не досягнути своїх цілей. Тому для ефективної діяльності та досягнення цілей

необхідно регулярно проводити оцінку ступеня досягнення різних видів цілей.

Економічний аспект вказаної моделі на рис. 2.5 полягає в тому, що кожна із чотирьох наведених підсистем може бути описана власними економічними показниками (ЕП-1, ЕП-2, ЕП-3, ЕП-4), які характеризують стан системи у даний період часу та дозволять виявляти ризики.

Для побудови рівняння використаємо таке позначення:

$X_{<k>}(t) = \langle x_1(t), x_2(t), \dots, x_k(t) \rangle$ – параметри, які характеризують економіку процесів та виробництва в момент часу t (ЕП-1);

$Y_{<m>}(t) = \langle y_1(t), y_2(t), \dots, y_m(t) \rangle$ – змінні (параметри), що характеризують фактори зовнішнього та внутрішнього середовища в момент часу t (ЕП-2);

$(XY)_{<l>}(t) = \langle (xy)_1(t), (xy)_2(t), \dots, (xy)_l(t) \rangle$ – параметри, які характеризують економіку ресурсів, запасів та нормативи щодо їх використання в момент часу t (ЕП-3);

$Z_{<n>}(t) = \langle z_1(t), z_2(t), \dots, z_n(t) \rangle$ – змінні, які характеризують ефективність функцій управління ризиками в момент часу t (ЕП-4);

$U_{<r>}(t) = \langle u_1(t), u_2(t), \dots, u_r(t) \rangle$ змінні, які характеризують стан системи в момент часу t (ЕП-1,2,3,4);

Використовуючи наведені позначення, зобразимо рівняння процесу управління ризиками:

$$U_{<r>}(t) = F_{<r>}(U_{<r>}(t_0), X_{<k>}(t), Y_{<m>}(t), (XY)_{<l>}(t), Z_{<n>}(t)t), \quad (1)$$

$U_{<r>}(t) \in A(t); X_{<k>}(t) \in B(t); Y_{<m>}(t) \in C(t); (XY)_{<l>}(t) \in D(t); Z_{<n>}(t) \in E(t); T \in [t_0, T],$

де $U_{<r>}(t_0)$ – початковий стан функціональної системи; $A(t)$ – область допустимих значень векторів змінних системи; $B(t)$ – область допустимих значень векторів змінних, які характеризують економіку процесів та виробництва; $C(t)$ – область допустимих значень векторів параметрів, що характеризують фактори; $D(t)$ – область допустимих значень векторів змінних, що характеризують економіку запасів, ресурсів та нормативи, щодо їх використання; $E(t)$ – область допустимих значень векторів змінних, які характеризують ефективність управління ризиками.

Формула 1 описує стан системи в будь-який момент часу на проміжку $[t_0, T]$. Рівняння є функціональною залежністю вектора стану системи від функцій управління, факторів впливу, нормативів, цілей, часу. Разом з тим встановлено низку обмежень, які обумовлені дією законів та закономірностей, а також обумовлені граничною величиною ресурсів та інших величин, які не можуть чи не повинні перевищувати визначені межі [59].

Разом з тим, врахуванням обмежень і факторів, які впливають на систему, формула 1 дозволяє аналізувати динаміку системи та прогнозувати її стан в майбутньому. Це дозволяє підприємству адекватно реагувати на зміни в економічному та ринковому середовищі та вчасно впроваджувати необхідні корективи в управлінські процеси. Крім того, зазначена модель управління ризиками сприяє забезпеченню прозорості та відкритості в управлінні, що важливо для підтримки довіри з боку зацікавлених сторін.

Застосування процесного та системного підходів дозволяє систематизувати та оптимізувати управлінські процеси, що сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства в цілому. Таким чином, запропонована організаційно-економічна модель управління ризиками ґрунтується на процесному та системному підходах та передбачає відповідність та взаємозв'язок між цілями підприємства, стадіями та процесами виробництва, ресурсним та нормативно-правовим забезпеченням, функціями та задачами управління, що сприяє ефективному процесу ризик-менеджменту на газотранспортних підприємствах.

Складовою менеджменту підприємства є політика управління ризиком. Політика управління ризиком – сукупність форм, методів, прийомів і способів управління ризиком, метою яких є зниження загрози прийняття неправильних рішень та зменшення потенційно негативних наслідків [60, с.177].

Управління ризиками має важливе значення у забезпеченні успішної діяльності підприємств. Високі рівні ризику можуть призвести до суттєвих втрат та збитків, критичні та катастрофічні – загрожувати навіть існуванню підприємства.

Саме тому було розроблено широке коло підходів і методів управління

ризиками, які спрямовані на зниження ймовірності виникнення втрат та їх мінімізацію. На рис. 2.6 подано структура методів управління ризиками.

Рис. 2.6. Структура методів управління ризиками

Найбільш простим методом управління ризиком є відмова від ризикованої діяльності. Його варто застосовувати тоді, коли АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» не бачить можливостей для використання інших методів, а ризик значущий. Отже, відмова від діяльності для економіки в цілому може бути несприятливою, адже зменшує пропозицію товару чи послуги.

Наступним методом, схематично показаним на рис. 2.5, є зниження ризику. Зазначимо, що на фінансовому ринку одним із найбільш широко використовуваних інструментів є диверсифікація, зміст якої полягає у включенні до інвестиційного портфеля тих активів, на доходи за якими впливають різні джерела ризику. В той же час диверсифікація дозволяє знизити специфічний для об'єкта інвестицій несистематичний ризик і не потребує додаткових витрат. Зауважимо, що важливим методом управління ризиком є його передача, при цьому найвідомішим його інструментом вбачається, на нашу думку, страхування, що полягає у розподілі втрат між усіма застрахованими особами (рис. 2.5). За допомогою цього механізму їх розмір стає відносно низьким та не загрожує діяльності учасників усієї системи.

Проте варто підкреслити, що існує низка ризиків, в управлінні якими спостерігається їхня неефективність. У таких випадках для підприємств доступним є хеджування. Крім того, ефективне застосування хеджування може

зробити його не лише дешевшим за страхування, а й приносити прибуток (хоча це не є його метою).

Останнім досліджуваним нами базовим методом управління ризиками є їх прийняття. Застосування цього методу ми вбачаємо цілком доцільним, якщо реалізація ризику не загрожує діяльності суб'єкта управління. На пом'якшення можливих наслідків підприємства можуть формуватися резерви, розмір яких повинен обов'язково відповідати масштабам ризиків. Ресурси, відведені під резерви, виключаються із господарської діяльності.

Процес управління ризиками хоча і є безперервним, проте його можна розбити декілька етапів:

- складання переліку всіх можливих ризиків;
- оцінка ступеня їх впливу на роботу підприємства;
- розробка плану реагування на найвагоміші з них.

Складемо реєстр можливих ризиків АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз», враховуючи ймовірність настання та рівень ризику (Додаток Б), і відобразимо в табл. 2.8. Важливо також регулярно переглядати та оновлювати цей реєстр у відповідь на зміну зовнішніх і внутрішніх умов. Такий підхід дозволить АТ «Житомиргаз» залишатися гнучкою та готовою до різних сценаріїв розвитку подій.

Крім цього, постійне вдосконалення комунікаційної стратегії підприємства сприятиме збільшенню внутрішньої згуртованості та ефективності взаємодії між відділами, а своєчасний аналіз і корекція резервів допоможуть мінімізувати фінансові втрати. Систематичний підхід до управління ризиками дозволяє підприємству бути гнучким та швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Запровадження інноваційних технологій і методів також сприятиме підвищенню конкурентоспроможності на ринку.

Таблиця 2.9

Реєстр ризиків АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз»

Найменування ризику	Ймовірність настання	Пропозиції щодо стратегії реагування		
Кредитний ризик	висока	Реструктуризація	відповідної	кредиторської

(зниження платоспроможності)		заборгованості за природний газ на основі угод, підписаних з постачальниками природного газу. Станом на 31 грудня 2021 року реструктуризована кредиторська заборгованість, включаючи поточну частину, складала 22901 тис. грн (недисконтована вартість – 36189 тис. грн)
Ризик ліквідності (зростання суми дебіторської заборгованості)	висока	Проведення реструктуризації боргів споживачів
Екологічний ризик	висока	Навчання, запровадження сучасних методів експлуатації, діагностики, реконструкції та модернізації існуючих потужностей
Геологічні ризики (трудомісткість георозробок)	висока	Постійна співпраця із науково-технічними інститутами України у сфері покращення якості геологічної розвідки
Ризик інвестицій (відсутність коштів для самоінвестування)	висока	Залучення коштів під інвестиційні проекти, в тому числі за рахунок позик на міжнародних фінансових ринках
Ринкові ризики (законодавчі обмеження та встановлення регульованих цін)	висока	Ініціатива обговорення низки змін до вторинного законодавства, які покликані зменшити ризики незакритих небалансів для оператора ГТС, полегшити роботу користувачів мережі, забезпечити справедливість дій оператора ГТС щодо балансування та зменшити фінансове навантаження на постачальників
Ризик сезонної ліквідності (концентрація надходжень і брак коштів)	середня	Залучення додаткових кредитних коштів на іноземних фінансових ринках за нижчими процентними ставками для покриття витрат на закачування природного газу до ПСГ
Ризик COVID-19 (захворювання персоналу)	середня	Керуватися санітарно-гігієнічними правилами відповідно до рекомендацій ВОЗ, проведення відповідного навчання персоналу, моніторинг необхідного оснащення
Техніко-технологічний ризик (застаріле обладнання)	висока	Розробка інвестиційних проектів по капітальному отофленню технічної частини підприємства
Ризик воєнного стану	висока	Розробити стратегію реагування, включаючи план евакуації та заходи забезпечення безпеки персоналу та майна. Також важливо мати план диверсифікації постачання та пошуку альтернативних джерел сировини, щоб зменшити вплив можливих перешкод на шляху до реалізації підприємства

Не претендуючи на вичерпність аналізу та наданих рекомендацій, треба зробити висновок, що запропоновані положення дають змогу більш точно визначити конкретний захід зниження наслідків ризикових подій на підприємстві.

Певне коло заходів, наприклад лімітування, передбачають визначення числових параметрів їх використання відповідно до критеріїв оптимальності встановлених суб'єктом господарювання.

Внаслідок наявності великої кількості ризиків на підприємств і постає проблема вибору між високим прибутком від ризикових операцій (з небезпекою втратити не тільки прибуток, а й вкладений капітал) та низьким прибутком від безризикових операцій. Концепція ризику як джерела прибутку є спорідненою з добре відомим принципом Парето (правило 80- 20): 20 % ризикованих проектів підприємства приносять 80 % доходу від ризику [61].

На основі вивчення відповідного досвіду щодо управління ризиками для АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» можна зробити наступні рекомендації:

- програмувати дії системи управління завчасно, передбачаючи настання потенційного ризику;
- завчасно створювати дублюючі органи управління з найкращих стресостійких менеджерів, здатних працювати в умовах ризику;
- створювати стратегічні резерви необхідних ресурсів і розпоряджатися ними централізовано;
- проводити політику активних дій, а не пасивного очікування в надії на покращення становища;
- розробити корпоративний документ з управління ризиками – регламентація процесу управління ризиками на рівні підприємства дозволяє охопити всі бізнес-процеси та аналізувати весь ризиковий потік, представлений факторами внутрішнього і зовнішнього середовища, які можуть впливати на той чи інший вид інноваційно-інвестиційної діяльності. Розробка корпоративних нормативних документів не вимагає особливих умов, однак у них повинна враховуватися специфіка підприємства (сфера діяльності, якій притаманні специфічні ризики, структура організації, етапність впровадження документа та інше;
- формування підрозділу з управління ризиками – діяльність подібного

підрозділу забезпечує комплексне структуроване управління всіма ризиками підприємства і на підставі накопиченого досвіду (або зібраного) формує перелік заходів щодо попередження або компенсації наслідків. Реалізація даного заходу вимагає розвитку корпоративної стратегічної політики, в тому числі в галузі управління ризиками, коли цей блок виділений в якості самостійного управлінського блоку з метою реалізації комплексного управління ризиками окремих інноваційних проектів, а також інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства в цілому;

- використання досвіду підприємства цієї ж галузі для можливості передбачення або боротьби з ризиком на основі бенчмаркетингу;
- вести постійний моніторинг становища;
- заключати довгострокові договори з партнерами та споживачами для формування загальної стратегії.

Нафтогазова промисловість України стикається з численними проблемами, включаючи скорочення видобутку, залежність від монопольних постачальників і неефективне корпоративне управління. Основні ризики для газозбутових підприємств пов'язані з постачальниками, нестачею фінансових ресурсів, застарілістю техніки і технологій, а також правовою та політичною нестабільністю. Для ефективного управління та стабільного розвитку підприємства необхідно активно керувати цими ризиками та адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

Висновки до розділу 2

Згідно з результатами досліджень, проведених щодо аналітичної оцінки та шляхів покращення управління ризиками діяльності АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз» можна визначити головне:

1) Підприємство забезпечує населення, бюджетні установи та комунальних споживачів природним газом за державно встановленими цінами, проте воно є збитковим, і обсяги реалізації за останні 3 роки зменшились, хоча в 2020 році спостерігається зменшення збитків та зростання рентабельності.

2) Виявлено різноманітні ризики, що стикається підприємство, включаючи кредитний, ліквідності, екологічний, технологічний та ринкові ризики.

3) Рівень ризикованості підприємства оцінювався за картою ризиків та інтегральним показником, з найкращим значенням у 2020 році, проте рівень ризикованості ще значний.

4) Організаційно-економічна модель управління ризиками, що базується на процесному та системному підходах, передбачає відповідність та взаємозв'язок між цілями підприємства, стадіями та процесами виробництва, ресурсним та нормативно-правовим забезпеченням, функціями та задачами управління.

5) Економічні показники діяльності підприємства свідчать про певне покращення в управлінні фінансами та оптимізації витрат, що призвело до зростання рентабельності.

6) Структура активів підприємства свідчить про переважання необоротних активів та зростання їх частки.

7) Дебіторська заборгованість у 2022 році дещо переважає над кредиторською, але загальний стан розрахунків на підприємстві є рівномірним і не вимагає додаткових заходів щодо регулювання.

8) Основні економічні показники діяльності підприємства:

- Чистий дохід зріс на 71,12 % за рахунок оптимізації витрат та управління фінансами.

- Валовий прибуток зріс на 49,85 %, чистий прибуток збільшився на 61,92 %.

- Середньооблікова чисельність працівників зменшилася на 3,10 %, що відображає зростання плинності кадрів.

9) Зростання рівня рентабельності підприємства. Досягнення зменшення середньооблікової чисельності працівників на 3,10% також є важливим

показником. Це свідчить про підвищення плинності кадрів та можливість оптимізації витрат на персонал.

10) У складі активів підприємства відзначається зростання частки необоротних активів, зокрема основних засобів, що може свідчити про розвиток та модернізацію виробництва. Також позитивно впливає зростання оборотних активів, зокрема дебіторської заборгованості, що вказує на збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції. Щоб подолати виклики, з якими стикається підприємство, рекомендується продовжувати працювати над оптимізацією витрат та вдосконаленням управління фінансами .

ВИСНОВКИ

За сучасних умов господарювання для підприємства важливо уникати можливих загроз і вчасно ліквідувати шкідливі наслідки негативних явищ. Ризиковість є невід’ємною складовою підприємницької діяльності, невизначеність розглядається як первинне явище, а ризик – вторинне. Чим більша невизначеність при прийнятті господарського рішення, тим більший ступінь ризику.

Управління ризиком – це специфічна сфера менеджменту, що передбачає використання різноманітних підходів, процесів, заходів, які покликані забезпечити максимально широкий діапазон охоплення можливих ризиків підприємства, їхню оцінку, а також формування, реалізацію та контроль заходів щодо оптимізації рівня ризиків із метою досягнення цілей підприємства.

Найнебезпечнішим ризиком для підприємства є ризик банкрутства. Для ефективного управління ризиками необхідно аналізувати різноманітну інформацію, яка надходить з різних джерел, включаючи технічні та первинні документи, а також експертні висновки. Підприємства використовують управління ризиками для захисту своїх активів та ресурсів, підвищення ефективності стратегічних рішень і підвищення довіри клієнтів і партнерів. Внутрішні ризики системи оперативного контролю на промисловому підприємстві мають значний вплив на ефективність управління та фінансові результати підприємства. Напрямки цих ризиків включають невідповідність організаційної структури розмірам та складності господарських процесів, недостовірність даних обліку, неправильний розподіл повноважень, недостатній рівень професійних навичок працівників, вибір неефективних засобів та часу проведення контрольних процедур, а також невиявлення помилок на підконтрольному об’єкті.

Для оцінки ефективності управління ризиками можна використовувати різноманітні економічні та фінансові показники, такі як чистий прибуток, рентабельність виробництва, рентабельність власного капіталу, коефіцієнт платоспроможності та загальної ліквідності. Ці показники дозволяють оцінити

ефективність управління ризиками та фінансову стабільність підприємства.

Отже, для забезпечення успішної діяльності та зменшення негативного впливу внутрішніх ризиків на промислове підприємство важливо систематично аналізувати та управляти цими ризиками, а також використовувати ефективні методики оцінки їхнього впливу на фінансові показники.

Основними ризикоутворюючими факторами, що впливають на газотранспортну галузь, є: конкуренція, пов'язана з появою нових технологій (технологічні ризики); зростання операційних витрат на видобуток горючих копалин (економічні ризики); коливання цін на нафту і газ (ринкові ризики); погіршення фінансових умов діяльності підприємств (фінансові ризики); недосконалість системи оподаткування (фінансові ризики); застарілість обладнання підприємств (технологічні ризики); дефіцит людських ресурсів (кадрові ризики); політичні обмеження і конкуренція за поточні запаси (ресурсний ризик); невизначена енергетична політика України (політичні ризики); зміни клімату (екологічні ризики); складність виробництва, пов'язана з роботою в невивчених умовах (виробничий ризик).

На основі узагальнення матеріалу запропоновано організаційно-економічну модель управління ризиками, яка ґрунтується на процесному та системному підходах та передбачає відповідність та взаємозв'язок між цілями підприємства, стадіями та процесами виробництва, ресурсним та нормативно-правовим забезпеченням, функціями та задачами управління, що сприяє ефективному процесу ризик-менеджменту на газотранспортних підприємствах.

Управління ризиками на промисловому підприємстві, зокрема в АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз», є складним і багатогранним процесом, що вимагає систематичного підходу для ідентифікації, оцінки та мінімізації впливу різноманітних ризиків. Основними ризиками, з якими стикається підприємство, є кредитний ризик, ризик ліквідності, екологічний ризик, геологічні ризики, ризик інвестицій, ринкові ризики, ризик сезонної ліквідності, ризик COVID-19, техніко-технологічний ризик та ризик воєнного стану. На основі вивчення відповідного досвіду щодо управління ризиками для

АТ «Оператор газорозподільної системи «Житомир газ» можна зробити наступні рекомендації: програмувати дії системи управління завчасно, передбачаючи настання потенційного ризику; формування підрозділу з управління ризиками – діяльність подібного підрозділу забезпечує комплексне структуроване управління всіма ризиками підприємства і на підставі накопиченого досвіду (або зібраного) формує перелік заходів щодо попередження або компенсації наслідків; створювати стратегічні резерви необхідних ресурсів і розпоряджатися ними централізовано; розробити корпоративний документ з управління ризиками; використання досвіду підприємств цієї ж галузі для можливості передбачення або боротьби з ризиком на основі бенчмаркетингу; вести постійний моніторинг становища; заключати довгострокові договори з партнерами та споживачами для формування загальної стратегії. Кредитний ризик характеризується високою ймовірністю настання і пов'язаний зі зниженням платоспроможності підприємства. Для його мінімізації рекомендовано реструктуризацію кредиторської заборгованості за природний газ, що дозволить зменшити фінансове навантаження на підприємство. Станом на кінець 2021 року, реструктуризована кредиторська заборгованість складала 22901 тис. грн (недисконтована вартість – 36189 тис. грн)

Ризик ліквідності, який також має високу ймовірність настання, обумовлений зростанням суми дебіторської заборгованості. Запропонованим заходом є реструктуризація боргів споживачів, що дозволить зменшити дебіторську заборгованість і покращити фінансовий стан підприємства. Екологічний ризик пов'язаний з використанням застарілих технологій та обладнання, що може призвести до екологічних інцидентів. Для його зниження рекомендовано навчання персоналу та впровадження сучасних методів експлуатації, діагностики, реконструкції та модернізації потужностей. Ризик COVID-19 пов'язаний із захворюванням персоналу та потребує дотримання санітарно-гігієнічних правил, відповідно до рекомендацій ВОЗ, навчання персоналу та моніторингу необхідного оснащення

Техніко-технологічний ризик виникає через використання застарілого

обладнання, що вимагає розробки інвестиційних проектів по капітальному оновленню технічної частини підприємства

Нарешті, ризик воєнного стану є серйозним викликом, який потребує розробки стратегії реагування, включаючи план евакуації та заходи забезпечення безпеки персоналу та майна.

Отже, управління ризиками на промисловому підприємстві є невід'ємною частиною його діяльності та вимагає ретельного планування і реалізації заходів для зменшення негативних наслідків ризикових подій. Запропоновані стратегії реагування та заходи дозволяють більш точно визначити конкретні дії для мінімізації ризиків та забезпечення стабільної роботи підприємства в умовах невизначеності та змін зовнішнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Якименко Ю. О. Ризики та напрями зниження їх негативного впливу. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання економіки, фінансів, обліку і права». 2022. Ч. 1. С. 30–32. URL: <https://is.gd/VHyAnP>
2. Сосновська О. О., Деденко Л. В. Напрями стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності / Збірник наукових праць Університету Державної фіскальної служби України. 2018. № 2. С. 369–383.
3. Борисова Т. К. Теоретичні аспекти управління ризиком на підприємстві. Актуальні проблеми економіки. 2005. № 7. С. 116–121.
4. Михайленко О.В., Ніколаєнко С.М., Насіканова О.О. Управління ризиками діяльності підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2017. Випуск 6. С. 144–147.
5. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV . URL: <https://cutt.ly/peyzZHEP>
6. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-XII. URL: <https://cutt.ly/GeyzVngA>
7. Про банкрутство : Методичні рекомендації НБУ щодо застосування комерційними банками Закону України від 21.07.94 р. № 23012/105. URL: <https://cutt.ly/LeyzVVLI>
8. Штангрет А. Формування організаційного потенціалу як основа забезпечення економічної безпеки підприємства. Наукові записки Української академії друкарства. 2014. № 2. С. 28–33.
9. Управління фінансовими ризиками суб'єктів господарювання. URL: <https://cutt.ly/7eyzXWBb>
10. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків. URL: <https://cutt.ly/7eyzX56m>
11. Таран О. В. Сучасні питання проблематики ризиків фінансової сфери

діяльності підприємств : теоретичні узагальнення та прикладний аналіз. Харків: Константа. 2004. 108 с.

12. Плаксієнко В. Я., Бабенко В. Г. Проблеми категоріального обґрунтування страхування фінансових ризиків. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». 2006. № 1. С. 17–19.

13. Временко Л., Успенко В., Внукова Н. Страхування: теорія та практика. 2004. 374 с.

14. Рудич О. О. Теоретичні засади формування ризик-менеджменту підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 24. С. 56-60.

15. Горго І. О. Оцінка ефективності управління ризиками в системі менеджменту аграрних підприємств. Агросвіт. 2019. № 5. С. 92-98.

16. Діденко Н., Плотнікова Н. Система антикризового менеджменту персоналу в сучасних умовах. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. № 2. С. 49–50.

17. Черниш С. С. Діагностика фінансового стану підприємства. Інноваційна економіка. 2010. № 3. С. 111-114.

18. Герасименко О., Пасєка С. Концептуальні основи ризик-орієнтованого підходу до управління у процесі забезпечення системи економічної безпеки підприємств різних галузей народного господарства. Вчені записки Університету «КРОК». 2019. № 4(56). С. 148–155.

19. Рудич О. О. Теоретичні засади формування ризик-менеджменту підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 24. С. 56-60.

20. Вербіцька І.І. Ризик-менеджмент як сучасна система управління ризиками підприємницьких структур. Сталий розвиток економіки. 2013. № 5. С.282–291.

21. Лопатовський В. Г. Управління ризиками підприємств за умов нестабільного зовнішнього середовища : автореф.дис. ... канд. екон.наук: 08.00.04. Київ, 2008. 21 с.

22. Кривов'язюк І. В., Смерічевський С. Ф., Кулик Ю. М. Ризик-менеджмент логістичної системи машинобудівних підприємств: монографія. Київ.

2018. 200 с. URL: <https://cutt.ly/eeyzBMXm>

23. Дука А. П. Картографування ризиків у системі інтегрованого ризик-менеджменту організації. Ефективна економіка. 2017. № 10. URL: <https://cutt.ly/OeyzNyoT>

24. Петренко С.М. Внутрішній контроль: проблеми інформаційного, організаційного та методологічного розвитку: монографія. Донецьк: Світ книги. 2013. 503 с.

25. Горго І. О. Оцінка ефективності управління ризиками в системі менеджменту аграрних підприємств. Агросвіт. 2019. № 5. С. 92-98.

26. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків. URL: <https://cutt.ly/JeyzNxbO>

27. Брутян К. С., Салип Т. О. Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банках., Інноваційна економіка. 2010. № 3. С. 239–243.

28. Вітлінський В. В., Верченко П. І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: навч.-метод. посібник. Київ: КНЕУ. 2000. 292 с.

29. Про затвердження Положення про нагляд (оверсайт) платіжних систем та систем розрахунків в Україні: Постанова Національного банку України від 24.08.2022 № 187. URL: <https://cutt.ly/seyzN3kd>

30. Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів: Постанова Національного банку України від 05.11.2014 р. № 705 (в редакції від 10.12.2019 р.). URL: <https://cutt.ly/BeyzMQjn>

31. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII / Верховна Рада України. URL: <https://cutt.ly/7eyzM2Lm>

32. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова Національного банку України від 26 червня 2015 р. № 417 / Національний банк України. URL: <https://cutt.ly/Leyz1d4a>

33. Про схвалення концепції електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 груд. 2010 р. № 2250-р. URL:

<https://cutt.ly/Ieyz1TBk>

34. Гораль Л. Т., Король С. В. Орієнтири для розвитку газорозподільних підприємств України. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2016. Вип. 1(5). С. 120–124.

35. Гораль Л., Шийко В., Сергєєв О. Джерела і механізми фінансування енергозберігаючих заходів на підприємствах газотранспортної галузі. Вісник. 2014. № 3(2). С. 200-204.

36. Диха М. В. Інвестиційно-інноваційна стратегія як взаємоузгоджена система розвитку економіки країни. Інноваційна економіка. 2013. № 1. с. 27–32.

37. Фоміна М.В. Сталий розвиток в умовах глобалізації: протиріччя та чинники. URL: <https://cutt.ly/Seue7fEI>

38. Кислова Л. А. Історичні аспекти та концептуальні основи сталого розвитку. Економічний аналіз. 2014. Т. 18. № 1. С. 20–24.

39. Шапран О.І. Чинники сталого розвитку світового ринку нафтопродуктів. Міжнародні відносини. 2014. № 1(42). С. 61–65.

40. Офіційний сайт Акціонерного товариства «Оператор газорозподільної системи «Житомиргаз». URL: <https://zt.naftogaz.com/>

41. Король С. В. Імперативи розвитку підприємств нафтогазового комплексу в Україні. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. № 3(14). С. 194–198.

42. Рейтинг імпортерів газу в Україну в 2020 році: хто і в кого купував блакитне паливо. URL: <https://cutt.ly/Ieyz0k7d>

43. Транспортування газу з Європи в Україну. URL: <https://cutt.ly/Heyz07xT>

44. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV. Редакція від 01.01.2014 р. URL: <https://cutt.ly/5eyz3z6h>

45. Короткова А. О. Проблеми організації обліку розрахунків з покупцями і замовниками на торгівельному підприємстві. URL: <https://cutt.ly/Heyz3o3r>

46. Білоусько В. С., Беленкова М. І., Білоусько Т.М. Теорія бухгалтерського обліку: підруч. Київ: Алерта, 2010. 402 с.

47. Рафальська Н.А. Особливості обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з покупцями і замовниками. URL: <https://cutt.ly/meyz9VSh>
48. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08 жовтня 1999 р. № 237. URL: <https://cutt.ly/ceyz9YeI>
49. Річний звіт НАК «Нафтогаз України». URL: <https://cutt.ly/yeyz9mxG>
50. Семенова К. Д., Тарасова К. І. Організація системи управління ризиками на підприємстві. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. 2015. Вип. 3. № 58. С. 221–227.
51. Андреєва Т. Є., Петровська Т. Е. Ризик у ринковій економіці: навчальний посібник. Харків: Бурун Книга. 2005. 128 с.
52. Каменська Т. О. Внутрішній аудит: сучасний погляд: монографія. Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». 2010. 499 с.
53. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016–2017 років. Пер. з англ. Київ: Міжнар. федерація бухгалтерів. Аудит. палата України. 2017. 1142 с.
54. Семенова К. Д., Тарасова К. І. Ризики діяльності промислових підприємств: інтегральне оцінювання: монографія. Одеса: ФОП Гуляєва В. М. 2017. 234 с.
55. Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійних послуг: навч.-метод. посіб. Одеса: Астропрінт. 2011. 216 с.
56. Вітлінський В. В., Наконечний С. І. Ризик у менеджменті. Київ: Борисфен-М. 1996. 336 с.
57. Гончаров І. В. Ризик та прийняття управлінських рішень. Харків: НТУ ХПІ. 2002. 160 с.
58. Івченко І. Ю. Економічні ризики. Київ: Центр навчальної літератури. 2004. 304 с.
59. Річний звіт НАК «Нафтогаз України». URL: <https://cutt.ly/Weyz2S84>.
60. Лук'янова В. В., Головач Т. В. Економічний ризик: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія». 2007. 462 с.

61. Мороз І. О. Сутність управління ризиками підприємства та навички, необхідні менеджеру для його провадження. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів ЖДТУ. 2017. Т. 2. URL: <https://cutt.ly/Ueyz2TC3>

Дефініції поняття «ризик» в літературних джерелах

№ з/п	Автор	Сутність визначення
1	2	3
1	Шегда А.В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: [навчальний посібник] / А.В. Шегда, М.В. Голованенко; за ред. А.В. Шегди. - К. : Знання, 2008. С.271	Ризик в економічному розумінні передбачає втрати (збитки), імовірність котрих пов'язана з наявністю невизначеності (браку або недостовірністю інформації), а також зиск і прибуток, отримати які можливо лише завдяки діям, пов'язаним з ризиком
2	Дмитров С.О., Медвідь Т.А. Новітня компонента в системі банківських ризиків. <i>Науково-практичний журнал. Вісник НБУ</i> . 2010. № 4 (170). С. 11-14	Ризик – це можливість настання несприятливої події та, здебільшого, трактується як імовірність чи загроза втрати суб'єктами господарювання частини своїх ресурсів, недоотримання доходів чи виникнення додаткових витрат в результаті здійснення певної виробничої чи фінансової діяльності
3	Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві: [монографія] / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. - К.: КНЕУ, 2004. - 480 с.	Ризик - ситуація, коли мають місце невизначеність, конфлікт, наявна багатоваріантність, і коли одночасно не всі альтернативні варіанти однаковою мірою сприятливі. Автори зазначають, що ризик присутній і є складовим елементом будь-якої управлінської діяльності (менеджменту)
4	Семенова К.Д., Тарасова К.І. Організація системи управління ризиками на підприємстві. <i>Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць</i> . 2015. Вип. 3. № 58. С. 221–227.	Ризик – категорія, яка характеризується мінливістю й випадковістю економічних, політичних і соціальних процесів, які відбуваються в суспільстві, та означає ймовірність настання однієї з декількох альтернативних подій з невідомим результатом у майбутньому
5	Швець Ю.О. Ризики в діяльності промислових підприємств: види, методи оцінки та заходи подолання ризику. <i>Науковий вісник Ужгородського національного університету</i> . 2018. Вип. 17. Ч. 2. С. 131-135.	Ризик – це економічна категорія, що відбиває невизначеність, конфліктність, багатокритеріальність, нечіткість у фінансових відносинах та включає особливості сприйняття вказаних характеристик зацікавленими суб'єктами цих відносин
6	Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: Навч. посіб. - К.: Центр навч. літ., 2006. - 312 с.	Ризик - діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, у процесі якого є можливість якісно і кількісно оцінити ймовірність досягнення передбаченого результату, невдачі, відхилення від мети
7	Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. - Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2005. - 714 с.	Ризик - усвідомлення можливості небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами

Продовження додатку А

1	2	3
9	Лук'янова В.В. Економічний ризик: [навчальний посібник] / В.В. Лук'янова, Т.В. Головач. - К.: 108 Академвидав, 2007. - 462 с	Ризик - об'єктивно-суб'єктивна категорія, пов'язана з подоланням невизначеності, випадковості, конфліктності в ситуації неминучого вибору, що відображає ступінь досягнення суб'єктом очікуваного результату
10	Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання: Навч. посіб. - К.: Центр навч. літ, 2003. - 188 с.	Ризик - імовірність втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоодержання доходів чи появи додаткових витрат у результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності
11	Сахарцева І.І. Ризики економічної діагностики підприємства: [навчальний посібник] / І.І. Сахарцеві, О.В. Шляга. - К.: Кондор, 2008. - 380 с.	Ризик - об'єктивна реальність, яку необхідно враховувати під час планування діяльності в майбутньому

Ймовірність настання подій та рівень ризику

Наслідки		Ймовірність	
Високі	Реалізація ризику може привести до істотного (понад 20%) зниження доходів або збільшення витрат підприємства і/або відчутно зашкодити репутації компанії	Дуже висока	(75-100%) – непоодинокі реалізація ризику у минулому, високий ступінь ймовірності реалізації ризику не частіше 1 раз/місяць (12 разів/рік)
Середні	Реалізація ризику може привести до середнього (5-20%) зниження доходів або збільшення витрат організації і/або несуттєво зашкодити репутації	Середня	(30-75%) – реалізація ризику не частіше 1 раз/квартал (4 рази/рік)
Низькі	Реалізація ризику може привести до несуттєвого (<5%) зниження доходів або збільшення витрат підприємства	Низька	(до 30%) – малоімовірно, що ризик реалізується протягом року

Шкала імовірності виникнення ризику

Коефіцієнт	Імовірність	%	Імовірність настання,
1	ризик малоімовірний (не проявиться)	5	
2	ризик швидше за все не виникне	10	
3	імовірність виникнення та невиникнення рівна (50:50)	50	
4	ризик швидше за все виникне	75	
5	ризик істотний (проявиться)	95	

Наслідки	Ймовірність			
		Низька	Середня	Висока
	Низькі			
	Середні			
	Високі			

Додаток В

Додаток І
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку І "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ "ЖИТОМИРГАЗ"	Дата (рік, місяць, номер документа)	2021, грудень, 20	КОДИ	83344021
Територія	ЖИТОМИРСЬКА	за КОАТУУ			1810136600
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОПФГ			230
Вид економічної діяльності	Розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи	за КВЕД			35.22
Середня кількість працівників	1 745				
Адреса, телефон	вулиця ФЕЩЕНКА-ЧОПВСЬКОГО, буд. 35, м. ЖИТОМИР, ЖИТОМИРСЬКА обл., 10002		346548		
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)					
Складено (зробити позначку "✓" у відповідній клітинці):					
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку					
за міжнародними стандартами фінансової звітності					

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2020 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	218	154
первісна вартість	1001	1 305	1 408
накопичена амортизація	1002	1 087	1 254
Незавершені капітальні інвестиції	1005	27 267	18 080
Основні засоби	1010	318 678	345 541
первісна вартість	1011	572 433	621 978
знос	1012	253 755	276 437
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	3 333	3 333
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	3 109	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	352 605	367 108
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	27 510	18 897
Виробничі запаси	1101	27 506	18 894
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	4	3
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	19 315	15 354
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	52 153	49 174
з бюджетом	1135	20 875	6 816
у тому числі з податку на прибуток	1136	7 041	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 070	1 026
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	12 396	2 832
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	-	-
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-

резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	133 319	94 099
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	485 924	461 207

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паіовий) капітал	1400	241	241
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	302 576	302 576
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (испокритий збиток)	1420	(733 770)	(825 494)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	(430 953)	(522 677)
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	81 007	82 227
Довгострокові забезпечення	1520	22 923	19 721
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	22 923	19 721
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату дяск-пюту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	103 930	101 948
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	7 074	7 115
товари, роботи, послуги	1615	639 316	663 430
розрахунками з бюджетом	1620	2 005	7 209
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	1 472	1 430
розрахунками з оплати праці	1630	6 953	6 963
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	39 990	52 710
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	78 157	104 503
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	37 980	38 576
Усього за розділом III	1695	812 947	881 936
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	485 924	461 207

Керівник

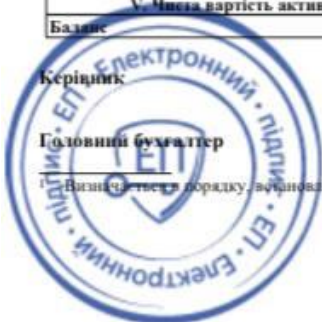
Головний бухгалтер

ЕП ЮЩЕНКО
ВАЛЕНТИН
ІВАНОВИЧ
БОНДАРЕНКО
НАТАЛІЯ
ВАСИЛІВНА

Ющенко Валентин Іванович

Бондаренко Наталія Василівна

Визначено за порядком, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Підприємство

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ "ЖИТОМІРГАЗ"

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2021	01	01
03344071		

(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2020 р.

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Форма N2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	552 292	344 749
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(525 319)	(619 791)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	26 973	-
збиток	2095	(-)	(275 042)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	5 182	9 860
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(57 467)	(52 735)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(62 542)	(76 790)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	-	-
збиток	2195	(87 854)	(394 707)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	332	894
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(7 137)	(6 556)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	-	-
збиток	2295	(94 659)	(400 369)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(3 109)	259
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	-	-
збиток	2355	(97 768)	(400 110)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	6 044	(8 621)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	6 044	(8 621)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	6 044	(8 621)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(91 724)	(408 731)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	227 229	374 326
Витрати на оплату праці	2505	226 695	186 616
Відрахування на соціальні заходи	2510	42 717	38 309
Амортизація	2515	24 170	25 592
Інші операційні витрати	2520	124 517	124 473
Разом	2550	645 328	749 316

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	160972	160972
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	160972	160972
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(607,36029)	(2 485,58756)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(607,36029)	(2 485,58756)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Головний бухгалтер

ЮЩЕНКО
ВАЛЕНТИН
ІВАНОВИЧ
БОНДАРЕНКО
НАТАЛІЯ
ВАСИЛІВНА

Ющенко Валентин Іванович

Бондаренко Наталія Василівна

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ "ЖИТОМИРГАЗ"	Дата (рік, місяць, число)	2022 01 01
Територія	ЖИТОМИРСЬКА	за ЄДРПОУ	03344071
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КАТОТГ	UA18040190010281147
Вид економічної діяльності	Розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи	за КОПФ	230
Середня кількість працівників	1 699	за КВЕД	35.22
Адреса, телефон	вулиця ФЕЩЕНКА-ЧОПІВСЬКОГО, буд. 35, м. ЖИТОМИР, ЖИТОМИРСЬКА обл., 10002		346548

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "✓" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	☐
за міжнародними стандартами фінансової звітності	☒

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2021 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	134	191
первісна вартість	1001	1 408	1 630
накопичена амортизація	1002	1 254	1 439
Незавершені капітальні інвестиції	1005	18 080	25 470
Основні засоби	1010	345 541	386 084
первісна вартість	1011	621 978	689 846
знос	1012	276 437	303 762
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	3 333	2 333
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	367 108	414 078
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	18 897	21 249
виробничі запаси	1101	18 894	17 279
незавершене виробництво	1102	-	-
готова продукція	1103	-	-
товари	1104	3	3 970
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	15 354	13 117
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	49 174	120 334
з бюджетом	1135	6 816	546
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 026	2 597
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 832	4 035
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	-	-
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестрахування у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-

резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	34 415
Усього за розділом II	1195	94 099	196 293
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибутті	1200	-	-
Баланс	1300	461 207	610 371

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	241	241
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	302 576	302 576
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(825 494)	(1 008 788)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Видучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	(522 677)	(705 971)
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	82 227	81 070
Довгострокові забезпечення	1520	19 721	23 141
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	19 721	23 141
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних викидів	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на зниження дисконтів	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	101 948	104 211
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі асигнов	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	7 115	7 381
товари, роботи, послуги	1615	663 430	957 434
розрахунками з бюджетом	1620	7 209	13 398
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	1 430	6 177
розрахунками з оплати праці	1630	6 963	26 662
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	52 710	60 957
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	104 503	134 537
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	38 576	5 585
Усього за розділом III	1695	881 936	1 212 131
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибутті	1700	-	-
V Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	461 207	610 371

Керівник

Ющенко Валентин Іванович

Головний бухгалтер

Бондаренко Наталія Василівна

- 1 Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.
- 2 Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Підприємство

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ "ЖИТОМИРГАЗ"

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2022	01	01
03344071		

(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2021 р.

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	846 792	552 292
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(940 011)	(525 319)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	-	26 973
збиток	2095	(93 219)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	49 099	5 182
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(76 336)	(57 467)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(54 998)	(62 542)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	-	-
збиток	2195	(175 454)	(87 854)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	185	332
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(6 897)	(7 137)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	-	-
збиток	2295	(182 166)	(94 659)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(206)	(3 109)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	-	-
збиток	2355	(182 372)	(97 768)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	(922)	6 044
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(922)	6 044
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(922)	6 044
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(183 294)	(91 724)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	488 026	227 229
Витрати на оплату праці	2505	323 633	226 695
Відрахування на соціальні заходи	2510	62 589	42 717
Амортизація	2515	29 313	24 170
Інші операційні витрати	2520	167 784	124 517
Разом	2550	1 071 345	645 328

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	160972	160972
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	160972	160972
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(1 132,94238)	(607,36029)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(1 132,94238)	(607,36029)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Ющенко Валентин Іванович

Головний бухгалтер

Бондаренко Наталія Василівна

Додаток Д

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ "ЖИТОМИРГАЗ"	Дата (рік, місяць, число)	2023 01 01
Територія	ЖИТОМИРСЬКА	за СДРПОУ	03344071
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КАТОТТГ	UA18040190010281147
Вид економічної діяльності	Розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи	за КОПФГ	230
Середня кількість працівників	2 1 799	за КВЕД	35.22
Адреса, телефон	вулиця ФЕЩЕНКА-ЧОПІВСЬКОГО, буд. 35, м. ЖИТОМИР, ЖИТОМИРСЬКА обл., 10002	346548	

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	☐
за міжнародними стандартами фінансової звітності	☒

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2022 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801801

А К Т И В	Код радика	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	191	171
первісна вартість	1001	1 630	1 362
накопичена амортизація	1002	1 439	1 191
Незавершені капітальні інвестиції	1005	25 470	23 281
Основні засоби	1010	386 084	405 703
первісна вартість	1011	689 846	747 000
знос	1012	303 762	341 297
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	2 333	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	414 078	429 155
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	21 249	27 813
виробничі запаси	1101	17 279	23 540
незавершене виробництво	1102	-	-
готова продукція	1103	-	-
товари	1104	3 970	4 273
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	13 117	23 784
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	120 334	139 680
з бюджетом	1135	546	345
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 597	14 224
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	4 035	1 865
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	-	-
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-

резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	34 415	37 348
Усього за розділом II	1195	196 293	245 059
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	610 371	674 214

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	241	241
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	302 576	302 576
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(1 008 788)	(959 433)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Видучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	(705 971)	(656 616)
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	81 070	76 226
Довгострокові забезпечення	1520	23 141	19 203
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	23 141	19 203
Цільове фінансування	1525	-	-
благотворна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Привласний фонд	1540	-	-
Резерв на виплату дивиденду	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	104 211	95 429
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	7 381	8 744
товари, роботи, послуги	1615	957 434	993 054
розрахунками з бюджетом	1620	13 398	4 099
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	6 177	260
розрахунками з оплати праці	1630	26 662	1
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	60 957	41 228
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	134 537	181 852
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	5 585	6 163
Усього за розділом III	1695	1 212 131	1 235 401
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів незарядного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	610 371	674 214

Керівник

Ющенко Валентин Іванович

Головний бухгалтер

Войтенко Тетяна Юрїїна

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

² Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Підприємство

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ "ЖИТОМИРГАЗ"

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2023	01	01
03344071		

(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за

Рік 2022

р.

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	897 590	846 792
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(701 813)	(940 011)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	195 777	-
збиток	2095	(-)	(93 219)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	13 899	49 099
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(78 901)	(76 336)
Витрати на збут	2150	(796)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(78 113)	(54 998)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	51 866	-
збиток	2195	(-)	(175 454)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	345	185
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(6 988)	(6 897)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	45 223	-
збиток	2295	(-)	(182 166)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	(206)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	45 223	-
збиток	2355	(-)	(182 372)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	4 132	(922)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	4 132	(922)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	4 132	(922)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	49 355	(183 294)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	251 277	488 026
Витрати на оплату праці	2505	332 607	323 633
Відрахування на соціальні заходи	2510	64 417	62 589
Амортизація	2515	37 400	29 313
Інші операційні витрати	2520	173 922	167 784
Разом	2550	859 623	1 071 345

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	160972	160972
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	160972	160972
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	280,93706	(1 132,94238)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	280,93706	(1 132,94238)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Ющенко Валентин Іванович

Головний бухгалтер

Войтенко Тетяна Юріївна

